

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
Oddelek za zootehniko
Groblje 3, 1230 Domžale

ANTON JANŠA

BIOGRAFSKI IN BIBLIOGRAFSKI MEJNIKI

DRUGA DOPOLNJENA IZDAJA

ANDREJ ŠALEHAR

Ljubljana, november 2017

Božidar Jakac: Anton Janša
(Objava v Čebelarskem terminološkem slovarju, 2009
- <http://bos.zrc-sazu.si/c/term/cebelarski/>)

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
Oddelek za zootehniko
Groblje 3, 1230 Domžale

Anton Janša

Biografski in bibliografski mejniki

DRUGA DOPOLNJENA IZDAJA

zasl. prof. dr. Andrej Šalehar

Ljubljana, november 2017

Anton Janša

Biografski in bibliografski mejniki

Druga dopolnjena izdaja

Avtor in urednik: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar

Lektoriranje: avtor prevzema odgovornost za pravilnost jezika

Prevoda izvlečkov: Jasmina Šivic (angl., nem.)

Oblikovanje: avtor

Fotografije: avtor

Financiranje: avtor

Leto izdelave: 2017

Kraj izida: Ljubljana

Izšlo v samozaložbi

Vrsta publikacije: elektronska publikacija

Spletna lokacija publikacije: http://www.genska-banka.si/fileadmin/uploads/Zgodovinski_viri/2017/ANTON_JANSA_BIOGRAFSKI_IN_BIBLIOGRAFSKI_MEJNIKI_DOPOLNITVE_07112017_.docx.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=292636672

ISBN 978-961-288-093-4 (pdf)

Posvečeno 70-letnici Biotehniške fakultete, Univerza v Ljubljani

KAZALO

ANTON JANŠA – BIOGRAFSKI IN BIBLIOGRAFSKI MEJNIKI. DRUGA DOPOLNJENA IZDAJA	7
IZVLEČEK.....	7
ANTON JANŠA – BIOGRAPHICAL AND BIBLIOGRAPHICAL MILESTONES. SECOND SUPPLEMENTARY EDITION	7
ABSTRACT.....	7
ANTON JANŠA – BIOGRAFISCHE UND BIBLIOGRAFISCHE MEILENSTEINE. ZWEITE ERGÄNZTE AUSGABE	8
ABSTRACT.....	8
UVOD.....	9
ANTON JANŠA - BIOGRAFSKI IN BIBLIOGRAFSKI MEJNIKI	11
17. IN 18. STOL.	11
O ČEBELARSTVU NA KRANJSKEM:.....	11
20. MAJ 1734.....	14
31. MAJ 1752.....	15
1752 – 1766	15
• PRED ODHODOM NA DUNAJ NAJ BI BIL ANTON JANŠA NA KOROŠKEM? OBJAVA (ŠALEHAR IN SOD., 2015):	15
• ANTON JANŠA V LETIH 1765 – 1766 – OBJAVE IN ZAPISI, POVEZANI S KOROŠKO	15
1829:.....	15
1832:.....	16
1833:.....	16
1853/55	16
1865.....	16
1867.....	16
1925.....	16
1951.....	16
1955.....	17
2003.....	17
2013.....	17
2017.....	17
1766.....	18
DECEMBER 1766.....	18
PRED 3. MAJEM 1769	19
3. MAJ 1769.....	19
KONEC MAJA ALI ZAČETEK JUNIJA 1769	19
AVGUST 1769	19
8. NOVEMBER 1769.....	19
OB KONCU LETA 1769	20
22. MAREC 1770.....	20
6. APRIL 1770.....	20
7. APRIL 1770.....	20
MAJ 1770.....	20
MAJ - JUNIJ 1770	20
8. JUNIJ 1770	21
MAJ 1770 - SEPTEMBER 1773.....	21
ZIMA 1770/71	21
1771 (WIEGAND).....	22
4. MAREC 1771.....	23
14. 8. 1771.	25
1771 (ABHANDLUNG...)	25
11. 9. 1771	27
14. 9. 1771	27

28. 9. 1771	28
9. 10. 1771	28
7. 1. 1772	29
ZIMA 1772/73	30
1772	30
1773	30
MAREC 1773	31
27. MAREC 1773	32
15. MAJ 1773	33
29. MAJ 1773	34
21. AVGUST 1773	34
13. SEPTEMBER 1773	34
1774	35
1770 - 1774	37
• JANŠA IN ČEBELNI PANJI ZA ČEBELARSKO ŠOLO (KRONOLOŠKI POVZETEK IZ OBJAV):	37
1771	37
1868	37
• Melicher (1868):	37
• Prevod: Že v času Marije Terezije je kranjske čebele pripeljal na Dunaj kranjske čebele in jih uspešno gojil v koroških panjih.	37
1883	37
1906	37
1925	37
• Perc v svoji knjigi piše:	37
• Weipl (1925):	37
1934	37
• Raič je v spomenici ob dvestoletnici rojstva Antona Janša zapisal:	37
• Mihelič v svoji knjigi Anton Janša slovenski čebelar (1934) sporoča:	38
1954	38
• Ruttner (1954) v članku Die Heimat dre Carnica piše:	38
1994	38
2003	38
2013	39
1775	39
11. 10. 1775.	44
25. FEBRUAR 1775 IN 6. MAREC 1776	45
8. APRIL 1775	46
1775 IN POZNEJE	47
1781	49
17.12.1781	49
1784	49
1793	50
1795	50
1796	51
1820	51
1830	52
1870	52
1886 NAVRATIL (ROKOPIS V ARHIVU REPUBLIKE SLOVENIJE - SI AS 621/305/9)	53
1900	70
2017	71
JANŠA POUČUJE ČEBELARSTVO V AUGARTNU	73
VIRI:	75

Anton Janša – biografski in bibliografski mejniki. Druga dopolnjena izdaja

Izvleček

Cesarica Marija Terezija je leta 1769 v Augartnu ustanovila čebelarsko šolo in za prvega čebelarskega učitelja je 6. aprila 1770 imenovala Antona Janša, preprostega kranjskega mladeniča, ki je na Dunaju obiskoval bakrorezno risarsko šolo. Anton Janša je doma na Gorenjskem v Sloveniji, v okolju, kjer je bilo čebelarjenje zelo razvito, napredno in tudi donosno. Janšev čebelarski nauk je temeljil na znanju gorenjskih čebelarjev, na dobrem poznavanju čebel in na kranjskem čebelarjenju. Janša je učil, da se čebele ne sme moriti, učil je voziti čebele na pašo, ovrgel je nauk, da so troti vodonosci in učil, da se matica oprašči s troti v zraku, kar so poznali kot prvi na svetu že stari gorenjski čebelarji. V nemškem jeziku je napisal dve čebelarski knjigi. V delu so zbrani in opisani ter kronološko urejeni vsi pomembnejši do sedaj poznani in na novo najdeni biografski in bibliografski mejniki iz njegovega življenja in dela.

Ključne besede: Anton Janša, Gorenjska, gorenjsko čebelarjenje, paša čebel, praha matice, čebelarska šola v Augartnu, prvi čebelarski učitelj

Anton Janša – Biographical and Bibliographical Milestones. second supplementary edition

Abstract

Empress Maria Theresa founded the beekeeping school in Augarten in 1769 and on 6 April 1770 appointed Anton Janša the first teacher of apiculture. Anton Janša was a simple young man from Carniola who attended the school for copper engraving and painting in Vienna. Anton Janša came from Upper Carniola in Slovenia, from the environment where beekeeping was very developed, advanced, and also profitable. Janša's beekeeping method was based on the knowledge of Upper Carniolan beekeepers, good knowledge on beekeeping, and Carniolan beekeeping. Janša lectured that the bees must not be killed, he advocated moving hives to bee pastures, he rejected the belief that the drones are water carriers and lectured that a queen bee is inseminated by the drones in mid-air, the fact that the old Upper Carniolan beekeepers were the first in the world to discover. He wrote two books on beekeeping in German language. This work comprises and describes all major biographical and bibliographical milestones from his life and work in chronological order, both newly discovered and the ones that have already been known before.

Keywords: Anton Janša, Upper Carniola, Upper Carniolan beekeeping, bee pasture, mating of queen bees, beekeeping school in Augarten, the first teacher of apiculture

Anton Janša – biografische und bibliografische Meilensteine. Zweite ergänzte Ausgabe

Abstract

Im Jahr 1769 gründete Kaiserin Maria Theresia in Augarten eine Bienenzuchtschule und am 6. April 1770 ernannte sie Anton Janša als ersten Bienenzuchtlehrer. Janša war ein einfacher junger Mann, der in Wien eine Schule für Kupferstich und Zeichnen besuchte. Anton Janša kam aus Oberkrain in Slowenien, einem Bereich, wo Bienenzucht sehr entwickelt, fortschrittlich und auch einträglich war. Janšas Lehre von der Bienenzucht basierte auf dem Wissen der Bienenzüchter aus Oberkrain, auf gutem Bienenwissen, und auf Krainer Bienenzucht. Janša unterrichtete, dass die Bienen nicht getötet werden dürfen, dass sie auf die Bienenweide geführt werden müssen, er verwarf die Lehre, dass die Drohnen Wasserträger sind und unterrichtete, dass die Königin schon in der Luft mit Drohnen begattet wird, was den alten Oberkrainer Bienenzüchter als den ersten in der Welt schon bekannt wurde. Er schrieb zwei Bücher über Bienenzucht in deutscher Sprache. In diesem Werk werden alle wichtigeren, bis jetzt bekannten, und neu gefundenen biografischen und bibliografischen Meilensteine aus seinem Leben und Arbeit gesammelt, beschrieben und chronologisch geordnet.

Schlüsselwörter: Anton Janša, Oberkrain, Oberkrainer Bienenzucht, Bienenweide, Begattung der Königin, Bienenzuchtschule in Augarten, erster Bienenzuchtlehrer

UVOD

Cesarica Marija Terezija je leta 1769 v Augartnu ustanovila čebelarško šolo, ki je bila prva kmetijska šola v Avstriji. Za prvega čebelarskega učitelja je 6. aprila 1770 imenovala Antona Janšo, preprostega kranjskega mladeniča, ki je na Dunaju obiskoval bakrorezno risarsko šolo. Anton Janša je doma na Gorenjskem v Sloveniji, v okolju, kjer je bilo čebelarjenje zelo razvito, napredno in tudi donosno. Wiener Realzeitung je leta 1771 zapisal, da je Vojvodina Kranjska že nekaj let v čebelarstvu pred drugimi c. kr. dednimi deželami. Janšev čebelarski nauk je temeljil na znanju gorenjskih čebelarjev, na dobrem poznavanju čebel in na kranjskem čebelarjenju. Janša je učil, da se čebele ne sme moriti, učil je voziti čebele na pašo, ovrigel je nauk, da so troti vodonosci in učil, da se matica opravi s troti v zraku, kar so poznali kot prvi na svetu že stari gorenjski čebelarji. V nemškem jeziku je napisal dve knjigi: Razprava o rojenju čebel (1771) in Popolni nauk o čebelarstvu (izšla je dve leti po njegovi smrti – leta 1775). Obe knjigi sta bili večkrat ponatisnjeni in prevedeni v druge jezike. Uvrščeni sta med pomembnejše knjige klasičnega svetovnega čebelarskega slovstva. Janšev čebelarski nauk pa je že leta 1774 opisal v knjigi njegov učenec Kratzer, ki jo je izdal pod motom »nov način avstrijskega gojenja čebel«. Na posebej pomemben način je poudarila pomen Janševega čebelarskega nauka cesarica Marija Terezija, ki je ustanovila čebelarske šole še v Dunajskem Novem mestu, na Moravskem in drugod in v zakonu o inštrukcijah za čebelarske mojstre, ki ga je izdala 8. aprila 1775, zaukazala vsem državnim čebelarskim učiteljem, da morajo čebelariti le po Janševih načelih.

Pomen dela Antona Janše močno presega njegovo osnovno dejavnost čebelarstvo in uvrščamo ga med znamenite moške slovenskega naroda. Janša je črpal svoje čebelarstvo iz nenapisanih modrostnih knjig slovenskega naroda. Njegovo življenjsko delo je koreninilo v čebelarskih izkušnjah slovenskega kmetstva, ki so se sporočale in izpopolnjevale od roda do roda. To je ocena takratne visoke stopnje čebelarske kulture slovenskega kmeta.

O Antonu Janši so napisana številna dela. V zadnjih letih, ko je zaradi digitalizacije večja dostopnost do literaturnih virov, je priložnost, da izvemo o Antonu Janši še kaj več. Ta namen ima tudi to delo, kjer so zbrani vsi pomembnejši do sedaj poznani in na novo najdeni biografski in bibliografski mejniki iz njegovega življenja in dela. Vse to bo, ko bo raziskava končana, osnova za pisanje nove knjige o Antonu Janši.

Janšev čebelnjak na Breznici – foto Andrej Šalehar

Anton Janša - Biografski in bibliografski mejniki

17. in 18. stol.

O čebelarstvu na Kranjskem:

- **Valvasor (1689)** je v Slavi vojvodine Kranjske čebelarstvu in čebelarjenju na Kranjskem posvetil veliko prostora – (III. knjiga/strani 454 – 457). Uvodoma je poudaril pomen medu kot sladila in zdravila ter vsestransko uporabnost voska. *»Na Kranjskem ji pravijo zhebela in jih imajo tu silno veliko, ker obogatijo tudi marsikaterega poštenega hišnega gospodarja.« Omenja »posebne hišice za čebele, kamor spomladi okoli cvetne nedelje postavijo panje in jim odprejo luknje.«* Poleti čebele rojijo, pogosto roji panj dvakrat, trikrat ali celo kar štirikrat. Prvi in drugi novi panj dasta nove roje. Tako iz enega panja dobijo šest ali celo sedem panjev. To potrjuje, da Valvasor opisuje kranjsko čebelo, ki se odlikuje v rojivosti. Jeseni po sv. Mihaelu (29. september) odvzemajo med. Iz dve- ali triletnih panjev odvzamejo ven med in čebele ter vse skupaj zmečkajo. Pri novih panjih, če so težki, pa prerežejo pokrov, z dimom iz tleče cunje čebele preženejo v zadnji del panja, dvignejo pokrov in izrežejo del medišča, del pa pustijo, da imajo čebele dovolj hrane za zimo. Potem pokrov zaprejo in panje dajo na prostor, kjer ni preostrega mraza. Spomladi pa jih vrnejo v čebelnjak. Podobna ravnanja pri odvzemanju medu so opisana tudi v prvih slovenskih čebelarskih knjigah, ki so izšle v 18. in na začetku 19. stoletja. Veliko medu pošiljajo v druge dežele, zlasti v Salzburg. Veliko prodajo tudi voska – v Italijo, še posebej v Benetke. Na Kranjskem je med poceni, veliko pa ga porabijo za kuhanje medice, ki je priljubljena pijača. V nadaljevanju je opisan postopek za pripravo medice. Med uporabljajo tudi za velikonočne potice – (VII/472). Trgovanje z medom je omenjeno tudi v odstavku, kjer je opisano težavno preživljanje kmetov na Kranjskem – (XV/609). V Slovenskem čebelarju je Zupan (1934) objavil članek Kako popisuje Valvasor čebelarstvo v l. 1689, kjer so obširneje predstavljeni Valvasorjevi zapisi o takratnem kranjskem čebelarstvu.
- Čebela kot pojem delavnosti, pridnosti, organiziranosti pri slovenskem narodu – simboli (grbi): **Akademija delavnih (1693)** in njeni člani ter **Kranjska kmetijska družba (1767)**:

Grb: Akademija delavnih (1693)
V grbu Akademije so tudi čebele in čebelnjak.

Grb kranjske kmetijske družbe

(Naslovnica: Zweyte Sammlung Nutzlicher Unterricht, 1771)

Zapis v grbu »OMNIS IN HAC CERTA REGIO ACIT ARTE SALUTEM« je 294. vrstica iz četrte knjige Čebelarstvo Vergilove pesnitve Georgica in v prevodu (mag. Baraga) pomeni: **»Vsa dežela polaga svojo rešitev v to veččino«**

Publija Virgilija Marona Georgikon, to je: Poljedelstvo čveteve bukve:
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KDPSFHFU> – 12.10.2016)

- V grbu kmetijske družbe so tudi čebele in čebelnjak, kar na svoj način potrjuje, da je bilo na Kranjskem med kmetijskimi panogami razširjeno in pomembno tudi čebelarstvo.
- **Urbarji, dajatve:** Gruden (1910) v knjigi »Zgodovina slovenskega naroda« na 438. strani piše:

Pri opisovanju slovenskega poljedelstva ne smemo prezreti čebelarstva, ki je bilo že od nekdaj med našim ljudstvom udomačeno. Urbariji nam v tem oziru nudijo zanimive podatke. Žički kartuzijani so dobivali iz županije Laško 19 vrčev medu na leto in v mariborski županiji so znašale letne služnosti medu nad 150 vrčev ali loncev. V ptujski okolici se je nahajala cela vrsta vasi, ki niso služile nič žita, prav malo živine, pač pa toliko medu, da je njegova vrednost daleč presegala vse druge služnosti. Za druge dežele še ni toliko urbarijev objavljenih, da bi mogli zasledovati, kje je bilo čebelarstvo posebno razvito. Vendar že zgornje številke pričajo, da se čebeloreja ni gojila le za zabavo, temveč namenoma, zaradi pridelovanja voska in medu. Med tem ko je dandanes ajda glavna paša za čebele, se ta v srednjem veku skoraj nikjer ne omenja. Najboljši čebelni pašniki so bili takrat z vresjem pokrita gorska pobočja ali nižave. Videti je, da so take pašnike namenoma napravljali ali vsaj neobdelane puščali, da so čebele lahko tamkaj brale med in vosek. Marsikje se namreč poleg njiv, travnikov in gozdov posebej izrecno omenjajo „pašniki za čebele“ (Zeidelweide). Cerkve in samostani, ki so rabili mnogo voska za svoje potrebe, so čebelorejo posebno pospeševali.

- **Gorenjsko čebelarjenje** – praha matice, kranjski panj, poslikava panjskih končnic, paša, medica, medeni kruhek....
- Gorenjski čebelarji so spomladi vozili čebele na pašo na Koroško (»Odgovor« - Glavar, 1768); o tem piše tudi Ernest Fuchs (tipkopisi in poglavje Bienenkrieg (Pechhaker, 2003) – podatek, da je bila **14. 7. 1760. čebelja paša v celovški kotlini prepovedana za čebelarje iz Kranjske in Kanalske doline** (avtor te informacije je Ernest Fuchs – **poiskati dokument v celovškem arhivu**); o prevažanju čebel (predvsem iz gornje Koroške) v celovško kotlino na ajdovo pašo in o nepravilnostih (spopadi, čebelna vojna) s tamkajšnjimi kmeti poročajo: Stabej (1953 – 1955 - sestavek: Stari zapisi o čebelah in čebelarstvu), Schlegel (1798), Woltersdorf (1812) in Kotnik (1951).
- Pred letom 1711 – pater Hipolit – **prvo samostojno slovensko besedilo o čebelah** (slovenski prevod iz Orbis Pictus (svet v slikah)): Kunšt med delati – ostalo v rokopisu.

47. Kunšt med delati.

Te čebele royé inu dajó timu royu eno mačico ali kraljiča; taisti roy, kadar on hoče proč zletejti ali pobejgniti, bo nazaj poklican iz žvenkajnom ene medenice ali ponve inu se zapre inu dene v en nov pajn, korbo ali čibelnik; one napravljajo šestovogalaste celice inu napolnio z rožnim žonftam inu delajo medenu satovje, s kateriga ta med ven solzy. Tu suhu satovje na oguju rezevrenu rata k vusku.

Popotnik, 37(1916)6, str. 238

<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-2D8255IK> – 17. 10. 2016

- Jezikovna posodobitev: *Čebele rojijo in vsakemu roju dajo matico (kraljico). Roj, ki je pripravljen, da izleti ali pobegne, se lahko priklči nazaj z udarjanjem po ponvi ali medenini. Vseli se ga v nov panj (koš, čebelnjak). Čebele delajo šest oglate celice in jih polnijo z medom ter delajo medeno satje iz katerega solzi med. Suho satje stopljeno na ognju daje vosek.*

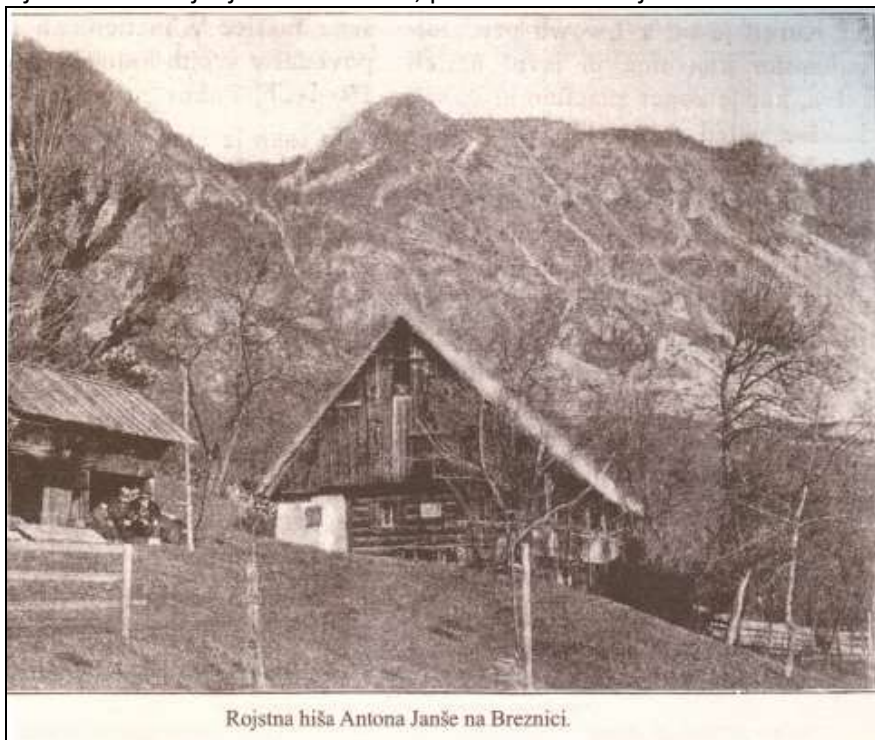
Slika iz knjige Orbis Pictus za »Kunšt med delati«

https://de.wikisource.org/wiki/Orbis_sensualium_pictus/XLVII._Mellificium_%E2%80%93_Der_Honig-Bau – 17. 10. 2016.

- 1757 – 1763 – Iz Kranjske in Štajerske izvozijo skupaj 2024 stotov voska; med in vosek so izvažali preko Salzburga; neznanje je bilo ovira za razvoj čebelarstva.

20. maj 1734

- Rojstvo (sigurno, da je bil na ta dan krščen – zapis v krstni knjigi – Navratil (1883); Breznica 11); pri hiši je bilo čebelarjenje tradicionalno; po domače Kuharjev Tone

Rojstna hiša Antona Janše na Breznici.

Slika iz knjige Čebelar Anton Janša (2003)

- Družina: Oče Matija (1683 – 1752) in mati Lucija (1705 – 1781); devet otrok:
Neža (1729), Polona (1732), Anton (1734), Uršula (1734), Janez (1738), Jakob (1741), Marija (1744), Valentin (1747) in Lovrenc (1749) – vsi podatki iz objave: Rozman (1973)

- Župan, Tomo. Čebelar Anton Janša in njegova sorodovina. XI(1930), str. 72-77, Glasnik muzejskega društva za Slovenijo (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-TS4APDZV> – 28.7.2017)
- Perc, Martin. Pri Antona Janševih sorodnikih na Dunaju. 53(1925)212, str. 2 in štev. 213, str. 2-3, Slovenec (<https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-KGP3VYHA> – 28.7.2017)
- Slovenski čebelar, CXIX (2017)7/8, str. 207

31. maj 1752

- Umre oče Matija; skrb nad čebelami prevzame najstarejši sin Anton

1752 – 1766

- Za mlada leta Antona Janše je nekaj avtentičnih poročil: baval se je s čebelarstvom (glej predgovor v njegovi prvi knjigi – 1771), slikarstvom, opravljal tlako, ... - zapis Pösla – Janšev učenec (1784) o pripovedovanju Antona Janše o lovilni vreči za roje; **nepotrjeno - ali je bil Janša v letih 1765 – 1766 na Koroškem (?); vloga Koroške kmetijske družbe,..... (objave v knjigah (Ehrenfels, 1829, Heinrich, 1832, 1853; Erker, 2003...) in tipkopisi Ernest Fuchs (?) ter podatki iz spleta - poiskati dokumente v celovškem arhivu);**
- **Pred odhodom na Dunaj naj bi bil Anton Janša na Koroškem? Objava (Šalehar in sod., 2015):**
Mnenja in trditve, da je bil Anton Janša od leta 1765 do odhoda na Dunaj v letu 1766 na Koroškem, da je bil član koroške kmetijske družbe in podobno, so novost v poznavanju življenja in dela prvega c. k. čebelarskega učitelja na Dunaju. Prva objava s to trditvijo je v knjigi Ehrenfelsa iz leta 1829 in druga v knjigi Heinricha iz leta 1832. Objavi se ponovita v drugih delih. Objave sporočajo, da je Anton Janša Korošec, da je na Dunaj prenesel koroški način čebelarjenja, da izhaja iz Koroške kmetijske družbe, ki ga je tudi priporočila na Dunaju, da ga je na Dunaj poklicala cesarica Marija Terezija in podobno. Med slovenskimi avtorji sta na nekatere od teh zapisov opozorila Perc (1925a,b) in Stabej (1955). Janša v svojih knjigah piše in poudarja svoje gorenjsko poreklo, gorenjski način čebelarjenja in gorenjski leseni panj ter nikjer ne omenja svojega bivanja in delovanja na Koroškem. Za potrditev teh zapisov in objav o Antonu Janši na Koroškem je treba poiskati arhivske listine v celovškem deželnem arhivu, s katerimi bo teza potrjena oz. ovržena.
- **Anton Janša v letih 1765 – 1766 – objave in zapisi, povezani s Koroško**
Poleg zapisov o povezanosti Antona Janša s Koroško, ki jih je posredoval Ernest Fuchs (2013), smo našli še druge objave, ki jih predstavljamo kronološko:

1829:

Ehrenfels: ...Auch die von Janscha aus seiner Vaterlande Kärnthen übertragene Bienenpflege in hölzernen Lagerstöcken.....Janscha, der ein Kärnthner war....

(Prevod: tudi od Janše iz njegove domovine Koroške preneseno gojenje čebel v lesenih panjih... Janša je bil Korošec...)

1832:

Heinrich: ...Der Professor und Schriftsteller über die Bienenzucht in Wien ist von dieser Gesellschaft ausgegangen....

(Prevod: ...profesor in pisatelj o čebelarstvu na Dunaju je izhajal iz te družbe (Koroške)... – (v dveh objavah)

Wiener Zeitung: ... Eine Bienenzucht wurde jedoch im Augarten als Schule und dabei ein eigener Professor, in der Person des Hrn. Janscha aus Kärnthen ...Janscha wählte die in seinem Vaterlande Kärnthen üblich gewesene Art Bienen zu vermehren...

(Prevod: ...čebelarstvo je vendarle v Augartnu kot šola in pri tem njihov profesor, v osebi gospoda Janše s Koroške... Janša je izbral v svoji domovini Koroški način razmnoževanja čebel...)

Ökonomische Neuigkeiten: ...Eine Bienenzucht wurde jedoch im Augarten als Schule und dabei ein eigener Professor in Person des Herrn Janscha aus Kärnthen angestellt...Janscha wählte die in seinem Vaterlande Kärnthen üblich gewesene Art, Bienen zu vermehren, zu benützen und zu erhalten, hatte zugleich den in Kärnthen gangbaren, aber besonders für die Wanderzucht um Wien nicht anwendbaren hölzernen Lagerstock...

(Prevod: ...čebelarstvo je vendarle v Augartnu kot šola in pri tem je njihov profesor, v osebi gospoda Janše s Koroške... Janša je izbral v svoji domovini Koroški običajen način razmnoževanja čebel, za uporabo in ohranjanje in istočasno, posebej za pašno čebelarjenje, na Koroškem uporabljene lesene panje, ki na Dunaju niso bili v rabi ...)

1833:

Blätter für Landwirtschaft: ...den in Kärnthen wegen seiner zweckmässig, und in Bezug auf die damalige Zeit rationel betriebenen Bienenzucht, rühmlichst bekannten Herrn Janscha, als professor der Bienenzucht und als practischen Bienenzüchter nach Wien berief....

(Prevod: zaradi svoje smotrnosti in za tisti čas racionalnega čebelarstva na Koroškem so slavnega in poznane gospoda Janšo poklicali na Dunaj kot profesorja za čebelarstvo in praktičnega čebelarja ...)

1853/55

Heinrich: Isti zapis kot leta 1832

1865

Burger:

so ist der spätere Professor und
Schriftsteller über Bienenzucht in Wien „Janscha“ aus dieser Gesellschaft
hervorgegangen.

(Prevod: ... Tudi Burger (1865) je zapisal, da poznejši profesor in pisec čebelarstva izhaja iz te (koroške) družbe.)

1867

Kraft: ... Als erster Lehrer an die von Maria Theresia gegründete Hauptlehrschule für Bienenzucht im Belvedere zu Wien wurde Anton Janscha aus Kärnten berufen...

(Prevod:Za prvega učitelja na od Marije Terezije ustanovljeni glavni šoli za čebelarstvo v Belvedere je bil poklican gospod Janscha s Koroške ...)

1925

Perc: ... Nasprotno pa baron Ehrenfels, ki v svoji znameniti knjigi od leta 1829 Janšo dosledno imenuje Korošca ...

1951

Fraser:

We are, therefore, left with the conclusion that, as Janscha undoubtedly brought his knowledge of beekeeping with him from his native Carinthia, the inhabitants of that province must have been in possession of certain knowledge of which the scientists of the time were ignorant.

(Prevod: Ker je Janša svoje znanje čebelarstva nedvomno prinesel s sabo iz rodne Koroške, nam tako preostane sklepanje, da so prebivalci te dežele morali imeti določeno znanje, za katerega znanstveniki tistega časa niso vedeli.

Prevajalec je pod črto zapisal naslednjo opombo:

»Avtor je tu namesto Kranjske po pomoti navedel Koroško.«)

1955

Stabej:

Na navedenem mestu, str. 72, kjer opisuje na kratko prizadevanje Kmetijske družbe v Celovcu za razširjanje čebelarstva, je zapisal Hermann še tole, nam novo, a z ničimer podprto trditev: *Professor in pisatelj o rejli čebel na Dunaju, Janša, je izšel iz te družbe.* (Izviraik: ...*der Professor und Schriftsteller über die Bienenzucht in Wien, Janscha, ist von dieser Gesellschaft ausgegangen.*)

...

2003

Erker: Professor und Schriftsteller der Bienenzucht in Wien namens Janscha, der aus der Kärntner Gesellschaft kam...

(Prevod:profesor in pisatelj čebelarstva na Dunaju po imenu Janša prihaja iz Koroške družbe ...)

2013

Fuchs:...Der spätere Bienenlehrer Janscha aus Krain stammend kam bereits 1765 in der Ackerbaugesellschaft nach Klagenfurt, lernte hier gut deutsch und wurde von dieser Gesellschaft der Kaiserin direkt empfohlen. Mit ihm begann die Kaiserin das imkerliche Lehr- und Bildungswesen systematisch aufbauen...

(Prevod:poznejši učitelj čebelarstva Janša, ki izvira iz Kranjske, je prišel že leta 1765 v kmetijsko družbo v Celovec, tu se je naučil dobro nemško, ta družba pa ga je neposredno priporočila cesarici. Z njegovo pomočjo je začela cesarica sistematično organizirati čebelarske učne in izobraževalne ustanove...)

2017

Fuchs:

Treffen mit Janscha und Ökonom Lanner Vom 11. bis 13. Juli 1765 weilte Maria Theresia zu Besuch im Raum Klagenfurt bei ihrer Tochter Maria Anna, die als Protektorin im Elisabethinnenkloster zu tun hatte. Auf Fragen der Kaiserin, wie die	Ackerbaugesellschaft mit den von ihr gestellten Aufgaben zurechtkomme, Verbesserung der „Landwirtschaftsindustrie“ und die Bienenzucht empor zu bringen, ließ ihr der Bischof für das Letztere Anton Janscha, den späteren Bienenlehrer in Wien, begeben.
---	--

Fuchs (2017), str 29.

Prosti prevod:

Srečanje z Janšo in ekonomom Lannerjem

Maria Theresia je bila v času od 11. do 13. julija 1765 na obisku v Celovcu. V elizabentinskem samostanu je obiskala svojo hčer Marijo Anno, kjer je bila njegova zaščitnica. Na vprašanja cesarice, kako izpolnjujejo in pospešujejo pri kmetijski družbi njene naloge povezane s kmetijstvom in čebelarstvom, ji je škof za odgovore za zadnje področje dal Janšo, poznejšega učitelja čebelarstva na Dunaju.

Fuchs:

Auf Empfehlung des Herrn Fürst-
bischof Altgraf von Salm kam An-
ton Janscha von der Gesellschaft
für den Ackerbau zu Klagenfurth
als Bienenlehrer über die „Kupfer-
stecherschule“ in Wien einst zu
kaiserlichen Diensten. Janscha, ge-
boren 20. Mai 1734 in Breznica zu
Krain, hatte schon eine eigene Im-
kerei, war begabt und auch sonst
gut geschult.

Fuchs (2017), str. 20

Prosti prevod :

Na priporočilo knezoškofa Altgraf von Salma je prišel Anton Janša iz Koroške kmetijske družbe v Celovcu kot čebelarški učitelj preko bakrorezne šole na Dunaju do cesarske službe. Janša rojen 20. maja 1734 na Breznici na Kranjskem je že imel lastno čebelarstvo....

- Ni znano, kdo je Antona Janšo in njegova brata obvestil in napotil v bakrorezno risarsko šolo na Dunaj (1766) (?)

1766

- Anton Janša in njegov brat Lorenz prideta konec leta 1766 na Dunaj;
- Anton s seboj pripelje 16 panjev čebel – Perc (1925, str. 8); Weipl (1925, str. 5); Ruttner – (2003, str. 72)
- Iz članka: Čebele iz Kranjske na prvi čebelarški šoli na Dunaju? (Šalehar, tipkopis, 2017)
Več podatkov, s katerimi bi še dodatno potrdili, da je Janša pripeljal čebelne panje in čebele iz rodne Breznice, nismo odkrili. Dodajmo še sporočilo Navratila (1883)*, ki je pri pregledu dunajskih arhivov ugotovil, da je bil Janša sprejet za čebelarja pri gospodarski družbi na Dunaju 3. maja 1769 in da je pričel čebelariti v Meidlingu v drugi polovici leta 1769 potem, ko mu je cesarica Marija Terezija dovolila, da lahko poleg študija na risarski šoli opravlja tudi delo čebelarja. Janša je jeseni odpeljal čebele na ajdovo pašo na Moravsko polje. Tako poroča tudi Okorn (1940). Nikjer žal ne piše kje je dobil čebele, lahko pa iz tega sklepamo, da je Janša tudi na Dunaju ohranjal povezavo s čebelami in čebelarstvom. Posredno to potrjuje zapis v Anzeigen (1771), ko je zapisano, da je za poučevanje čebelarjenja na čebelarški šoli v Augartnu na Dunaju Janša že v prvem letu (1770) sam nabavil čebelne panje s čebelami. Janša naj bi po predstavljenih zapisih v prvem poglavju pripeljal s seboj na Dunaj v kranjskih panjih kranjske čebele, ki so s svojo znano rojivostjo omogočale hitro povečevanje števila čebelnih panjev v šolskem čebelnjaku, kakor poročajo številni avtorji. Čebelni panji in čebele so bile Janševa last.
- Po do sedaj znanih podatkih lahko z zelo veliko verjetnostjo zaključujemo, da so imeli v čebelnjaku na prvi čebelarški šoli v Augartnu na Dunaju v kranjskih panjih čebele iz Kranjske. Tu so jih spoznavali številni Janševi učenci in od tu so se čebele lahko tudi širile po drugih deželah Avstrije in Ogrske.

December 1766

- Zapis iz decembra 1766 v sprejemnih zapisnikih dunajske bakrorezne risarske šole – Antony Jänisch – Näbrisence in Crein – zeichner (zapisan tudi brat Lorenz) – Navratil 1883:

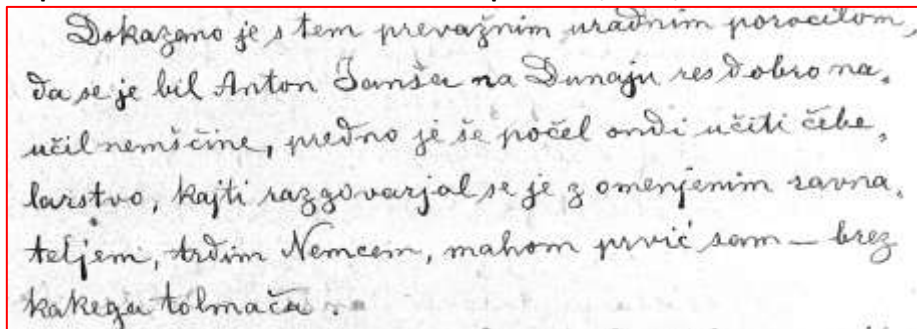
Na drugem listu pod decembrom mesecem l. 1766 napisano je zapored
z nemškim pismom:

Lorenz Jänisch^a — Näbrisence — zeichner
in Crein,
Antony Jänisch^b — Näbrisence — zeichner;

September 1767: vpisan še drugi brat Valentin Janisch.

Pred 3. majem 1769

- Janša se je javil za čebelarja pri spodnjeavstrijski ekonomski družbi; njegova ponudba je bila sprejeta; **Janša je nastopil brez tolmača, kar dokazuje, da je znal nemško – Navratil (1883, 1886)**
- **Iz rokopisa: Navrati Ivan. Anton Janša. Rokopis v ARS, 1886, str. 3:**

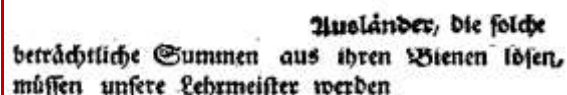

Dokazano je s tem prevažnim uradnim poročilom,
da se je bil Anton Janša na Dunaju res dobro na-
učil nemščine, predno je se počel ondi učiti čebe-
larstva, kajti razgovarjal se je z omenjenim ravna-
teljem, Avstrijcem Nemcem, mahom prvič sam – brez
kakega tolmača.

- Spomenica kneza Starhenberga (pokrovitelj spodnje avstrijske ekonomske družbe) cesarici s prošnjo, da dodeli čebelarju Janši primerno plačo – **Navratil (1883, 1886), Mihelič (1934)**

3. maj 1769

- Janša je na seji odbora sprejet za čebelarja pri spodnjeavstrijski ekonomski družbi (dodatni argumenti za tak sklep: **poznavanje naprednega kranjskega čebelarstva** (Schirachovo mnenje: *Tujci*, ki imajo od svojih čebel tako veliko koristi, morajo postati naši učitelji; »Odgovor«* Petra Pavla Glavarja iz leta 1768 - glej Mihelič (1934) in Gregori (2010),); z zapisnikom in sklepom odbora je bila seznanjena tudi cesarica Marija Terezija.
- Iz Schirachove knjige (1770, str. 116 - 117):

Ausländer, die solche
beträchtliche Summen aus ihren Bienen lösen,
müssen unsere Lehrmeister werden.

Konec maja ali začetek junija 1769

- Janša postane čebelar pri spodnje avstrijski ekonomski družbi z dovoljenjem cesarice Marije Terezije: «...da sme poleg slikarstva opravljati tudi službo čebelarja pri družbi.» (Mihelič, 1934) – kje je dobil čebele? – glej: Šalehar, tipkopis, 2017: Čebele iz Kranjske na prvi čebelarski šoli na Dunaju?

Avgust 1769

- Janša odpelje čebele na Moravsko polje v ajdovo pašo; uspešna bera medu!

8. november 1769

- Zapisnik avstrijske ekonomske družbe, kjer je zapisano, da je cesarica dovolila, da dobiva Janša za čebelarjenje 360 gold. letno.

Ob koncu leta 1769

- Janša želi opustiti delo čebelarja pri spodnje avstrijski ekonomski družbi, da bi lahko odpotoval na odobreno študijsko potovanje v Italijo – slikarstvo.

22. marec 1770

- Janša je poklican na sejo odbora spodnje avstrijske ekonomske družbe, kjer naj bi se odločil med slikarstvom in čebelarstvom; imel je tudi pomisleke glede svojih dohodkov – prej je zaslužil okoli 800 gold. letno; družba je ponovno zaprosila cesarico, da uredi Janši plačo.

6. april 1770

- Cesarica lastnoročno podpiše pismo, kjer je določeno, da se izkušenemu kranjskemu čebelarju Janši odobri letna plača 600 gold., prosto stanovanje in kurjavo pod pogojem, da se omeji samo na širjenje čebelarskega pouka, da bo vse, ki bodo k njemu napoteni, popolnoma in brez pridržka poučil in da bo z istim smotrom (poučevanje) potoval tudi v ostale dedne dežele.
- **Janša postane 6. 4. 1770 c. kr. učitelj čebelarstva.**
- Prevod: Mihelič 1934, str. 76:

»V čebelarjenju posebno izkušenemu kranjskemu slikarju Janši sem namesto 30 gold., ki jih je doslej užival iz blagajne gradbenega urada (Bau-Amts Cassa), dalje prostega stanovanja in kurjave, odobrila sploh letnih šest sto goldinarjev plače pod pogojem, da se omeji samo na širjenje čebelarskega pouka, da bo vse tiste, ki jih bo k njemu napotil Komercialni svet ali tudi Kmetijska družba, popolnoma in brez pridržka poučil in da bo z istim smotrom tudi potoval v ostale dedne dežele. Vsekakor pa omejujem odobritev te plače izrečno s pogojem, da bo dano obljubo izpolnjeval osebno in z vestnim poučevanjem drugih oseb in da se bo o tem semtertje izkazal s potrdilom Komercialnega sveta.

V smislu tega mojega odloka se naj o tem obvesti tukajšnja Kmetijska družba, obenem pa naj se sporoči vse potrebno tudi Zbornici glede nakazila plače.«

Maria Teresia, I. r.

7. april 1770

- **Dvorni sklep z dne 7. aprila 1770 o imenovanju Antona Janše za c. kr. učitelja čebelarstva.** – dokumenta s tem sklepom še nismo našli in ga povzemamo po Miheliču (1934, str. 76)

Maj 1770

- **Pričetek pouka na c. kr. čebelarski šoli v Augartenu na Dunaju:** teoretičen pouk vsak dan od 6 – 7 ure popoldne; čez dan je bil Janša vsakomur na razpolago za vprašanja, nasvete, praktične predstavitve,; konec julija oz. začetkom avgusta se je šola skupaj s čebelami vsako leto preselila na Moravsko polje na ajdovo pašo (prevoza čebel na pašo do Janše v spodnjeavstrijskem čebelarjenju niso poznali - imenovali so ga **kranjski ali Janšev način**).

Maj - junij 1770

- Janša še ni bil zadovoljen, ker mu ni bila zagotovljena dosmrtna plača; spodnje avstrijska ekonomska družba ponovno zaprosi cesarico, da mu to dodeli.

8. junij 1770

- Cesarica ga 8. junija 1770 ponovno imenuje za čebelarskega učitelja in odredi, da mu je **letna plača 600 gold. odmerjena »na vse žive dni«**; dovoljeno mu je, da se ob prostem času, ukvarja tudi s slikarstvom.
- Mihelič 1934, str. 78:

Družba se je zato morala še enkrat obrniti do cesarice, ki je 8. junija 1770. l. vnovič imenovala Antona Janša za čebelarskega učitelja »z dodatkom, da je letna plača (600 gold.) odmerjena »na vse žive dni«, t. j., »da jo bode Anton Janša, prvi čebelarski učitelj dunajski, užival tudi po tem, kedar ga vlada ne bi več potrebovala za čebelarski pouk«.»³³ Poleg tega se mu je dovolilo, da se sme ob prostem času ukvarjati tudi s slikanjem.

Maj 1770 - september 1773

- Janša uči v čebelarski šoli v Augartenu na Dunaju in je tudi potovalni učitelj za čebelarstvo.

Janša uči v Augartnu
Relief na spominski plošči v Augartnu (1934)

- Janšev čebelarski nauk je temeljil na znanju gorenjskih čebelarjev, na dobrem poznavanju čebel in na kranjskem čebelarjenju. Janša je učil, da se čebele ne sme moriti, učil je voziti čebele na pašo, ovrigel je nauk, da so troti vodonosci in učil, da se matica oprashi s troti v zraku, kar so poznali kot prvi na svetu že stari gorenjski čebelarji.
- Med Janševimi učenci so bili: Mihelič (1934) navaja naslednje: Johann Avgustin Kratzer, J. M. Müller, Tomaž Wlidlmann, Georg Rohrmoser, Martin Kuralt in Franz Joseph Pösel; med učenci sta bila tudi Janšev naslednik Joseph Münzberg in Johann Riem.

Zima 1770/71

- Janša piše svojo prvo knjigo; verjetno sta jo pred tiskom jezikovno in stilistično pregledala z Blažem Kumerdejem.

1771 (Wiegand)

- Wiegand (1771) je objavil knjigo Handbuch für die österreichische Landjugend... (prevod: Priročnik za podeželsko mladino...) in v poglavju »Von den Bienen« (str. 170 – 175) piše o čebelah in čebelarstvu ter na str. 171 poudarja:

Wir haben Hoffnung, mit nächstem eine neue vollständige Anweisung zur Bienenzucht, von dem sehr geschickten und zu diesem Geschäfte überaus erfahrenen Herrn Janschard zu erhalten, welcher eben zu dem Ende auf allerhöchste Verordnung angestellet ist, die Bienenzucht in unserm beglückten Oesterreich zu verbreiten und allgemein zu machen. Alsdann wird der Landwirth erkennen, und selbst empfinden, wie sehr ihm dieses uns ansehnliche Fliegengeschöpf die Verbesserung seiner Umstände befördern kann. Ich werde mich also von aller weiteren Anleitung zur Bienenzucht bis dahin enthalten.

Wiegand (1771) str. 172

<https://download.digitale-sammlungen.de/pdf/1490512159bsb10299710.pdf>

Prosti prevod v povzetku:

Imamo upanje, da bomo kmalu dobili popolna navodila za čebelarjenje, od zelo spretnega in na tem področju na splošno izkušenega gospoda Janscharda (pomota: Janše), katerega so z najvišjo odredbo določili za razširjevanje in poučevanje čebelarstva v Avstriji. Kmetovalec bo kmalu spoznal, kako se lahko izboljšuje čebelarstvo. Zaradi tega se bom do takrat vzdržal od nadaljnjih navodil za čebelarjenje

4. marec 1771

- **Realzeitung der Wissenschaften und Künste** objavi 4. marca 1771. članek o kranjskem čebelarstvu, o čebelarski šoli v Augartnu in učitelju Antonu Janši. Med drugim je zapisano (prevod Mihelič, 1934):

»Čebelarstvo je ena izmed glavnih panog deželnega gospodarstva; dokler se kupujeta in iz tujih dežel uvažata vosek in med, ne bo nihče dvomil o vrednosti le-teh proizvodov. Kljub temu pa pridnost podeželskega ljudstva še ni dovolj poživljena; kmetovalcu je čebela dar narave, mnenja je, da ji je narava le zategadelj vcepila tolikšno marljivost, da bi njemu prihranila trud. Odtod izhaja, da ne skrbi za pašo in krmljenje čebel; ker pa je poleg tega tudi neveden, je njegovo sodelovanje pri tem čebelam večkrat nevarno. Vojvodina Kranjska je že nekaj let v čebelarstvu pred drugimi c. kr. dednimi deželami. Zato so iz te dežele poklicali spretnega čebelarja gospoda Janšo, ki je tudi v drugih umetnostih pokazal svoj talent, in mu iz razloga deželnoknežjega skrbstva poverili pouk na neki javni šoli. Ta se je začela prešlo poletje v c. kr. Augartenu in se bo prihodnje poletje nadaljevala. Za to primeren čas nastopi proti koncu meseca aprila, do polovice meseca septembra pa upa gospod Janša, da bo vsakemu ljubitelju, ki ima nekaj zmožnosti in znanja o navadnem čebelarstvu, v toliko pojasnil svoj neizrečeno hasnoviti način (čebelarjenja), kolikor je treba, da ga bo lahko uvedel pri sebi in pri drugih. Vse dni v tednu je od 6—7 ure zvečer določena ura za javno poučevanje; izven te ure pa gre lahko vsakdo kadarkoli čez dan h gospodu Janši po nasvet. Pouk je brezplačen; tistim torej, ki hočejo poslati učence iz drugih krajev, bo skrbeti le za njih vzdrževanje. Svetovati pa je tem, da izbero za to zmožne, čitanja in pisanja vešče ljudi, predvsem pa take, ki že znajo ravnati s čebelami.

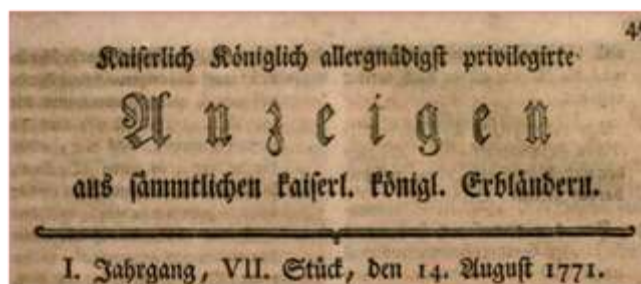
Gospod Janša nam obeta, da bo v kratkem izdal tiskano navodilo o čebelarstvu po svojih načelih in izkušnjah, ki ga željno pričakujemo.«

Mihelič, 1934, str. 97-98.

Nachricht. 10 zvezek. 4 marec 1771, str. 145 – 146 . K.K. Allerg. Privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste.

http://books.google.si/books?id=tOpGAAAcAAJ&pg=PA635&dq=wiener+realzeitung+1771&hl=sl&sa=X&ei=bD3OUqSAlqnxYG64CgAg&redir_esc=y#v=onepage&q=bienen&f=false – 09. 1. 2014

14. 8. 1771.

KRATEK POVZETEK:

IV.

Von der Landwirtschaft (O kmetijstvu)

Bienenzucht (Čebelarstvo)

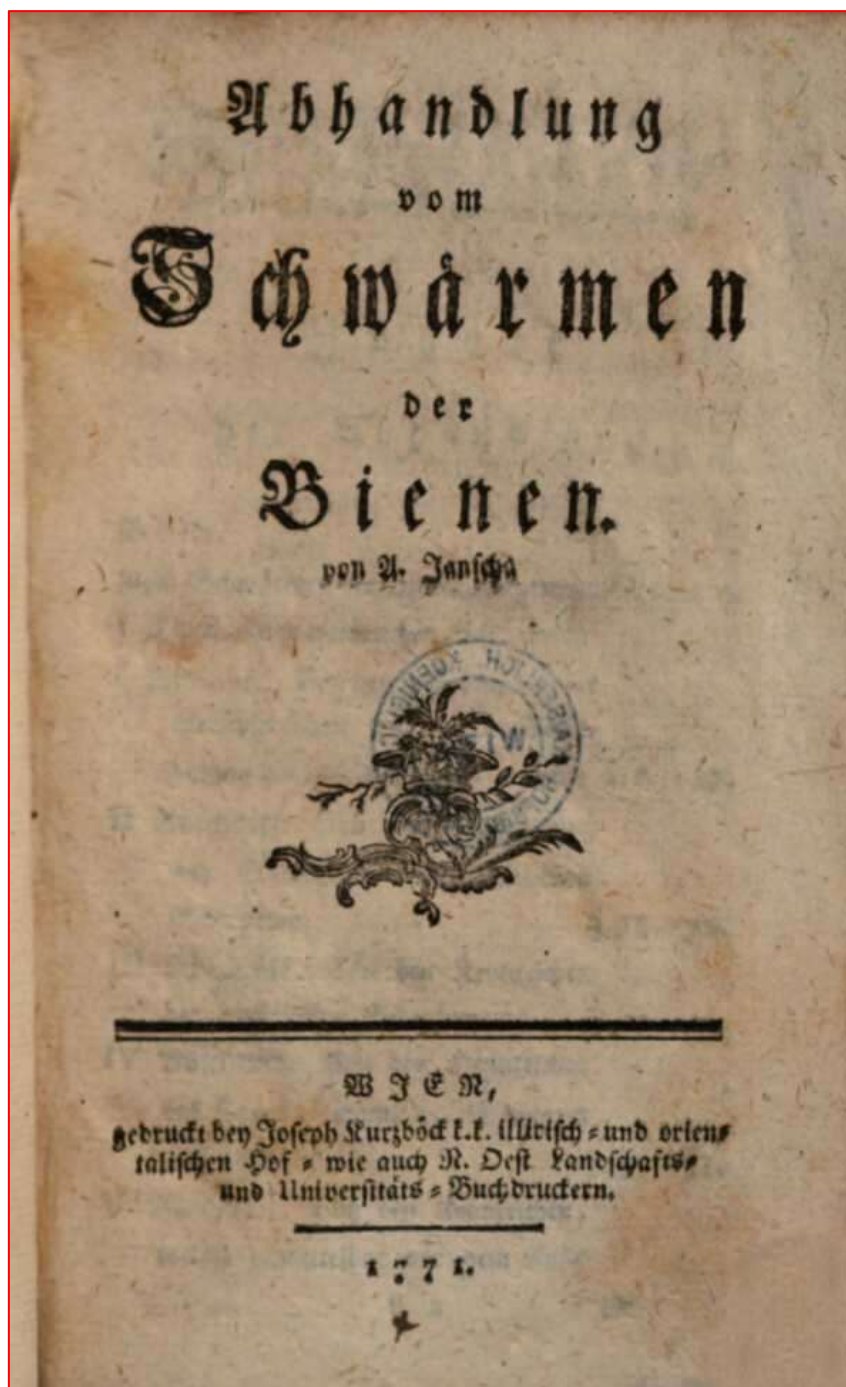
ANZEIGEN..... 1(1771)7, (str. 54 – 56)

.....

- Njeno veličanstvo je že pred nekaj (?) leti za napredek čebelarstva ne samo za začetnike gojenja čebel, ampak tudi za tiste, ki so že imeli s tem izkušnje, imenovala 7. aprila gospoda Antona Janšo, dobrega poznavalca in izkušenega v čebelarstvu, podložnika iz Kranjske, za čebelarskega mojstra in mu odredila vseživljenjsko letno plačo 600 guldnov, da bi javno razlagal svoje čebelarsko znanje tudi po dednih deželah.
- Svoj pouk je pričel preteklo leto v Augartnu in za učne namene, da bi poslušalcem pokazal praktična rokovanja pri čebelarjenju, je sam nabavil 16 panjev.
- Prednost njegovih metod se lahko presoja tudi s tem, da je iz svojih 16 panjev dobil 66 panjev in s pašo čebel, s prevozi na različne kraje, je pridelal 9 stotov medu ne da bi pomoril čebele v enem samem panju.
- Ob dobrem prezimovanju je obvaroval vseh 66 panjev, spomladi so bili vsi čili in zdravi in do 8. julija je njihovo število naraslo na 180 panjev.
- Med tem časom so številni ljubitelji pridobili pri njegovem pouku toliko znanja, da so bili sposobni gojiti čebele ne le za sebe ampak tudi o tem poučevati tudi druge. Visoka gospoda iz Madžarske, Češke in Avstrije je bila spodbujena s to veliko slavo, da so na svoje stroške k pouku pošiljali svoje ljudi, da bi pri Janši dobili inštrukcije in znanja, ki bi jih prenesli na podložnike in čebelarjenje bi se splošno razširilo.
- **Njegova Razprava o rojenju čebel bo kmalu prišla iz tiska.**
http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ203439703&ref=primo-search&provider=ABO&query=%22BIENEN%22+%22JANTSCHA%22 – 1. 7. 2016

1771 (Abhandlung...)

- Izide Janševa prva knjiga - učbenik: **Abhandlung von Schwärmen der Bienen von Anton Janscha k. k. Bienenlehrer (Razprava o rojenju čebel od Antona Janše c. kr. učitelja čebelarstva):** http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ181295509 – 6. 2. 2017

Naslovnica

- ponatisi: 1774 (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GQIOTNUU> – 26. 3. 2014); 1775; 1925,
- prevedena v poljski, madžarski in češki jezik; v angleški jezik 1951 (Fraser . critical survey – prevod v slovenski jezik 2008 – Šimec Jože)
- slovenski prevod 1776 (Peter Pavel Glavar z dopolnitvami; knjiga ni izšla – rokopis v Arhivu Republike Slovenije); Pogovor o čebelnih rojih je objavljen v zborniku Ob 200.letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu (1976)
- Virtualni vpogled v Glavarjev rokopis Pogovor od Zhebelnih rojou je na spletnem naslovu: <http://www.dedi.si/virtualna-knjiga/28822> - 26. 3. 2014.

- Virtualni vpogled v tiskano izdajo knjige: Pogovor o čebelnih rojih (iz knjige: Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu. Ljubljana 1976) je na spletnem naslovu: <http://www.dedi.si/virtualna-knjiga/28706> - 26. 3. 2014
- Virtualni vpogled v Glavarjev originalni tekst skupaj z rokopisom: Pogovor od Zhebelnih rojou je na spletnem naslovu: <http://nl.ijs.si/imp/wikivir/dl/WIKI00527-1776.html> - 26. 3. 2014
- v slovenskem jeziku je izdana leta 1906 (prevod Bukovec).

11. 9. 1771

KRATEK POVZETEK

III.

Von der Landwirtschaft (O kmetijstvu)

ANZEIGEN..... 1(1771)11, (str. 85 – 86)

Že v sedmi številki in njenem četrtem članku smo bralcem napovedali, da bo čebelarški mojster gospod Anton Janša napisal knjižico o čebelnih rojih in jo oddal v tisk. Sedaj je natisnjena in ima naslov *Abhandlung von Schwärmen der Bienen* (Razprava o rojenju čebel) 1771 in brez predgovora in registra obsega 126 strani. Kdaj točno je izšla prva Janševa knjiga nismo ugotovili, sodeč po objavah je to bilo med 14. avgustom in 11. septembrom 1771. V nadaljevanju bomo predstavili vsebino te Razprave, da tako omogočimo presojo tega dela:

- Uvodoma so opisane različne vrste panjev ali košev, predvsem tiste, ki jim daje prednost čebelarški mojster.
- V nadaljevanju predstavlja vsebino (glej članek v Realzeitung 14. 9. 1771)...
- V Predgovoru Janša sporoča, da bo napisal na osnovi svojih izkušenj obsežnejšo knjigo o čebelarjenju. Želimo, da bo to svojo obljubo izpolnil.
- http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ203439703&ref=primo-search&provider=ABO&query=%22BIENEN%22+%22JANTSCHA%22 – 1. 7. 2016.

14. 9. 1771

- Realzeitung v 38 številki dne 14. Septembra 1771 objavi na 609 – 610 strani članek o Janševi prvi knjigi *Abhandlung von Schwärmen der Bienen*.

The image shows a title page from a book. The text reads: 'Abhandlung vom Schwärmen der Bienen. Von Anton Jantscha. Wien, 1771. 8vo 126. S. Bey Kurzbdct gedruckt.'

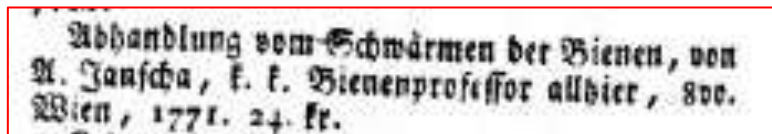
Avstrijska literatura

Razprava o rojenju čebel. Anton Janša, Dunaj, 1771

- Čebelarstvo je zaradi svoje velike koristi, ki jo imamo od dveh čebeljih pridelkov, medu in voska, od starih časov do danes med najboljšimi panogami kmetijstva in o njem je veliko napisanega, kar najdemo v delih Aristotela, Plinija, Varroja, Teofrastusa, Virgilija in drugih ter iz poznanih del gornjelužiške čebelarke družbe, ki so jih napisali Hamels, Gimma, Schirach, Scopoli in drugi. Kljub temu pa ostaja dobremu opazovalcu gojenja čebel še vedno na razpolago veliko nezapisanega. Prav zaradi tega vzroka je gospod Janša v novem delu Razprava o rojenju čebel vse kar je iz dolgoletnih in dobro utemeljenih izkušnjah našel kot zanesljivo in sigurno ter je za večji sprejem te kmetijske panoge s tem tiskom to sedaj javno dostopno. Na splošno lahko knjigo delimo v dva dela, v prvem so opisani naravni in v drugem narejeni roji. Na samem začetku piše gospod Janša na splošno o čebelnih rojih. V prvem delu pri naravnih rojih v prvem poglavju opisuje zakaj čebele rojijo, kakšni so roji in kako jih pospešujemo, v drugem kakšni so naravni roji, v tretjem o znamenjih rojev, v četrtem o znamenjih na dan rojenja, v petem o znamenjih, ki jih je opaziti prav pred rojenjem, v šestem, kaj opazujemo med rojenjem, v sedmem o ogrebanju rojev in osmem o opravih po rojenju. V drugem delu pri narejenih rojih v prvem poglavju piše o koristi in škodi narejenih rojev, v drugem, kaj je treba pri narejenih rojih posebno paziti in v tretjem o narejanju rojev. Gospod Janša velja od nekdaj za razumnega čebelarja. Prav zaradi tega njegovega dobrega vpogleda in izkušnje na tem področju je bil od njenega veličanstva imenovan za čebelarkega mojstra in učitelja čebelarstva. Verjamemo, da bo ta Razprava o čebelnih rojih vsem kmetovalcem in čebelarjem koristen pripomoček za to področje in ob obojestranski vztrajnosti za razširjenje uspešnega čebelarjenja.
https://books.google.si/books?id=tOpGAAAcAAJ&pg=PA609&dq=abhandlung+bienen+jantscha+realzeitung+1771&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=abhandlung%20bienen%20jantscha%20realzeitung%201771&f=false 1. 7. 2016

28. 9. 1771

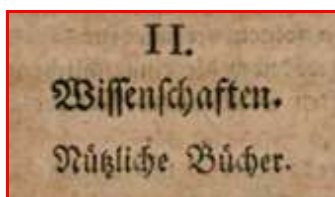
- Prvi oglas o prodaji prve Janševe knjige v Wiener Zeitung, 28. 9. 1771, str. 14

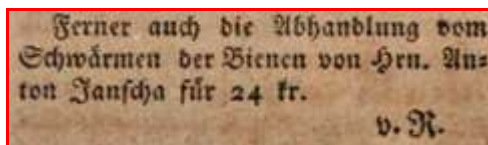
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrr&datum=17710928&seite=14&zoom=33&query=%22janscha%22&provider=ENP&ref=anno-search> – 20. 6. 2016

9. 10. 1771

- Str. 115 - 116

- http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ203439703&ref=primo-search&provider=ABO&query=%22bienen%22+%22jantscha%22 – 1.7.2016

7. 1. 1772

PREVOD

(KRATEK POVZETEK)

Wien 1771

(Prager gelehrte Nachrichten – 7. 1. 1772, str. 234 – 236)

- Ta čebelarstva knjiga ima dva glavna dela, prvi ima osem in drugi tri razdelke. V prvem so opisani naravni in v drugem umetni (narejeni) roji. V uvodu, ko piše splošno o rojih, je g. Janša opisal gorenjski čebelni panj, ki ga postavlja pred vse druge, ker mu je najbolj pripraven za rokovanje in so v tukajšnjih deželah najcenejši za izdelavo. Enak opis panja, ki ga uporabljajo v vojvodini Kranjski, je objavil Scopoli v svoji Razpravi o čebelah. V prvem glavnem delu v prvem razdelku poučuje o pospeševanju oz. oviranju naravnih rojev s pomočjo sredstev, ki jih navajajo tudi Schirach in francoski čebelarji mojstri. (O opisu vsebine drugih razdelkov glej Realzeitung 14. 9. 1771)
- **Dodatno v osmem razdelku opisuje oprasovanje matic s troti kot neizpodbitno resnico, kar je v nasprotju z najnovejšimi opazovanji gornjelužiške čebelarstva družbe.**
- Spitzner (1795) je napisal obširno monografijo »Kritische Geschichte der Meinungen von dem Geschlechte der Bienen..«, v kateri je predstavil različna objavljena mnenja o parjenju in oploditvi matic. V šestem poglavju »Begattung mit der Drohnen in der freyen Luft auf ihre ganze Lebenszeit (prevod: Parjenje s troti v zraku za njeno celo življenje)« (skupaj 82 strani) v prvem podpoglavju piše, da je avtor tega odkritja Janša. Sledi Janšev opis parjenja (glej izpisa iz Janševih knjig – 1771 in 1775). Sledi podpoglavje »Allgemeine Anmerkung über diese Begattungsart (Prevod: splošna pripomba k temu načinu parjenja)«.
- Rihar Jože je v članku »Pomembna odkritja Slovencev na področju čebelarstva« (glej Slovenski čebelar, 100(1998)12, str. 359-362) kritično presodil zapise o prahi matice. Opozarja, da to ni Janševo odkritje, kot so pisali številni avtorji, ker so napredni slovenski čebelarji to poznali že v 18. stoletju. Izvirno pa je Janševo opazovanje, da se matica oprasi z več troti in ne samo z enim kot so trdili številni drugi, med njimi tudi Peter Pavel Glavar (1768).
- Zadnji del: Ne brez vzroka se je Janša najprej posvetil rojem, ker je uspešnost čebelarjenja od uspešnega razmnoževanja teh plemenitih insektov. Avtor je že v mladosti opazoval in raziskoval ureditev, delo, red in skrivnosti teh živali. Upamo, da se bo potrudil pri fizičnih

opazovanjih za realizacijo odličnih načrtov gornjelužiške čebelarске družbe za ohranjanje čebelarstva v avstrijskih deželah.

<http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ182938106?query=%22prager%22+%22gelehrte%22+%22nachrichten%22&provider=ABO&ref=primo-search> – 18. 7. 2016

Zima 1772/73

- Janša piše svojo drugo knjigo **Vollständige Lehre von der Bienenzucht** (Popolen nauk o čebelarstvu), ki jo želi izdati leta 1773.

1772

- Beckmann (1772) je objavil obsežno predstavitev prve Janševe knjige *Abhandlung vom Schwärmen der Bienen* na straneh 408 – 412.
- Uvodoma pojasni, da je verjetno Janša tisti gospod, ki ga je Wiegand (1771) poimenoval Janšard in ki mu je bilo naročeno razširiti čebelarstvo v Avstriji. Janša je uporabljal lesene panje, ki so v rabi Gorenjskem. Narejeni so iz smrekovih desk ter dolgi 2,5 čevlja in široki en čevlj. Nadaljuje z opisom naravnega rojenja, omenja lovilne vreče za roje in da mora izleteti matica na praho v zrak. Nadaljuje opis umetnih rojev – omenja štiri načine spodbujanja. Umetnih rojih Janša ne priporoča.
- Na koncu je zapisano:

Manches, was Janſcha dawider eingependet hat, iſt wenigſtens nicht allemal wahr, wie wir aus eigener Erfahrung wiſſen, und daß eine anzeitige Anwendung dieſer Kunſt ſchaden könnte, das hat ſo viel ich weiß, noch niemand geläugnet. Der Verluſt, da der neue Ableger nicht gleich die erſten Tage einträgt, iſt ſehr unbeträchtlich gegen die Vortheile. Falsch iſt es, daß ſolche erzwungene Weiſel unvollkommener und unfruchtbar ſeyn.

Beckmann (1772), str. 411 – 412

http://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10130685_00007.html

Prosti prevod v povzetku:

Marsikaj, kar je Janša navedel drugače, ni vselej res, kakor nam je znano iz lastnih izkušenj in da bo uporaba te večšine lahko škodljiva, ker jo nihče še ne pozna. Izguba, da se ne vnese narejenca že prvi dan je zelo nepomembna v primerjavi s prednostmi. Narobe je, da so te izsiljene matice nepopolne in neplodne.

- **Prve reakcije na Janševo čebelarjenje so tudi dvomi.**

1773

- **Janšev načrt in predlog za čebelarsko družbo; predlog ni sprejet.**
- Mihelič (1934) opisuje, da je Janševa čebelarska šola slovela tudi izven avstrijske dežele, žal pa njen vpliv ni segel na deželo do kmeta, kateremu je bila v prvi vrsti namenjena. Kmet ni imel denarja, da bi za dalj časa pokrival stroške svojega bivanja na Dunaju in se tako ni mogel udeleževati Janševega pouka. Po drugi strani pa je gospoda v napredku čebelarstva iskala svoje lastne koristi, prilaščala si je monopol nad trgovino, zahtevala je desetino od pridelka in

desetino od panjev. V veljavi ni bilo nobenega čebelarkega prava. Janša je konec leta 1772, da bi čebelarstvo osvobodil številnih dajatev in ovir, izdelal, verjetno s pomočjo nepoznanega pomočnika, »Načrt čebelarske družbe, ki bi se lahko osnovala v avstrijskih deželah«. V načrtu (celoten prevod objavlja Mihelič, 1934) predstavlja ureditev čebelarske družbe, kjer je med drugim zapisal: »... In ker je vse odvisno od čebelarskega znanja, se bo ob tej priliki (na shodu, op. pis.) vsakomur naznanilo, kje in kako se more najbolje naučiti nauka o čebelarstvu ...«. Člani so bili razdeljeni v tri razrede: Častni razred (neposredno ne sodeluje pri čebelarjenju, ampak ga pospešuje z nasveti in podpiranjem), fizikalni razred (svetovalna pomoč čebelarjem s pojasnjevanjem pojmov, kakor so narava čebel, med, vosek, itd.) in delavni razred (neposredni čebelarji). Janša je načrt za čebelarsko družbo na začetku leta 1773 prek dvornih uslužbencev (verjetno prek Raaba) posredoval Mariji Tereziji in predlagal njeno ustanovitev. Predlog neposredno ni bil sprejet. Posredno pa so Janševa opozorila na ovire pri razvoju čebelarstva dosegla svoj namen. Ustanovljene so bile nove čebelarske šole in izdan je bil čebelarski patent (Bienenzuchtverbreitung ..., 1775).

- **V dunajski okolici čebelarijo po Janševem načinu - nauku: čebele se ne smejo moriti, voziti jih je treba na pašo, troti niso vodonosci, matico troti oplodijo v zraku,**
- Riem (1776) poroča: Neznani Janšev učenec je opisal **Janšev čebelarski nauk leta 1773 v knjigi »Anleitung in der Bienenzucht für Ungarn** (prevod: Navodilo za čebelarjenje na Madžarskem)«

Marec 1773

- Janša zaprosi vlado za pomočnika; prošnja je bila odobrena po njegovi smrti: **po Janševi smrti je bil imenovan za c. k. učitelja čebelarstva njegov učenec: Josip Münzberg;**

27. marec 1773

- Realzeitung v članku Anzeige sporoča, da je Janša v knjigi Razprava o rojenju čebel v 63. poglavju **opisal praho matice v zraku**. Drugi avtorji so opisovali, da troti oplodijo matico tudi v panju. Razpisali so nagrado 20 ducatov tistemu, ki bi to nedvoumno dokazal.
- **63. poglavje** - Prevod. Avgust Bukovec, 1906, str. 50 – 51

§ 63.

Ker ravno govorimo o matičini prahi, naj še navedemo čas prašenja in znamenja, po katerih smemo sklepati, da se je matica izprašila. Kedaj izleti matica na praho, je odvisno od vremena in paše. Če je vreme lepo, paša pa tako dobra, da je roj mogel postaviti par satov, tedaj izleti matica na praho že tretji ali četrti dan po rojitvi. Ob slabi paši ali o slabem vremenu pa odlašajo s prašenjem 14 ali še več dni.

To velja tudi za starca, ko je odrožil.

Lepega dne, med deveto dopoldne in tretjo ali četrto uro popoldne pride matica v številnem spremstvu čebel in trotoev iz panja. Na bradi se nekaj časa obrača na vse strani, da si zapomni panj, da ga more najti, ko se vrne s prahe; nato se dvigne v zrak. Nekaj časa poletava v krogih pred panjem, ga ogleduje in se dviga polagoma vedno više. Ko se vrne s prahe, se ne odpravi takoj v panj, ampak poletava še nekaj časa pred njim. Pri tej priliki treba paziti na sledeča znamenja, po katerih spoznamo, da se je matica izprašila. Če je zadek matice odprt tam, kjer imajo čebele želo, ali pa če visi od zadka nekaj belega, podobnega tanki nitki, da se

vidi, kakor da bi bil zadek pokvarjen ali raztrgan, tedaj se je matica gotovo izprašila. V 5 ali 6 dneh bo pričela jajčeca leči. Če se pri prvem obletu ne izpraši, mora vnovič na praho, in sicer še tisti dan ali pa takoj naslednji. Včasih izleti celo po večkrat, dokler se ne izpraši.

Kdor ni opazoval matice, ko se je vračala s prahe, spozna lahko tudi po čebelah, če se je matica izprašila. Čebele namreč 1. izletavajo in naletavajo naravnost in nanašajo močno obnožje, ki ga potrebujejo za pitanje zalege. Že samo iz tega lahko sklepamo, da se je matica izprašila. 2. Po prahi prično odganjati trote, ker so postali nepotrebni; grizejo jih in gonijo raz satje v kak kot panja, da ne morejo do medu. 3. Postanejo še srboritejše kot so bile preje, ker jih razburja skrb za varnost matice, ki stavi jajčeca. 4. Sede tesno skupaj, da ogrevajo mladi zarod. 5. Zadelavajo špranje in razpoke panja, da zavarujejo zalego pred prepihom in drugimi sovražniki. 6. Najzanesljivejše pa spoznamo panj z izprašeno matico po jajčecih, ki se nahajajo v celicah. Opazimo jih, če pogledamo v satje od strani.

Po prahi matica ne izleti več iz panja, dokler zopet ne izroji.

15. maj 1773

- Realzeitung v članku Preisfrage für die Bienenzucht ponovno spodbuja, da je razpisana nagrada 20 ducatov za tistega, ki bo do konca avgusta predstavil metodo s katero se iz čebelje zalege vedno vzgoji tako popolno in trajno matico kot je naravna in brez prisile vzgojena matica. Za vprašanja o tem se lahko obrne na g. Janšo.

29. maj 1773

Čebele naj bi varovale pred strelo.

Realzeitung (časopis, ki je izhajal na Dunaju) je 29. maja 1773 objavil zanimivo novico za bralce. V skrajšanem prevodu glasi:

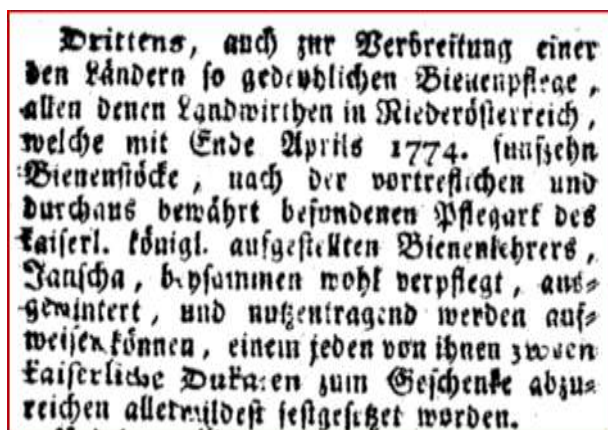
»Mastnost voska, izhlapnina čebel in od tega dišeči vonj naj bi ustvarile domnevo, da čebele kraje, kjer so, obvarujejo pred strelo. Prav tako ni nobenega znanega primera, da bi strela udarila v čebelnjak. O tem so popraševali številne oskrbovalce čebel, ki so to potrdili in dodali, da so v času neviht čebelnjaki njihovo varno zatočišče.

Če je to res, potem je to dober nasvet za obrambo proti udaru strele.

Če pa kdo ve za primer, da je strela udarila v čebelnjak, potem naj to obvezno pismeno sporoči gospodu Janši v Augarten, da se bo lahko potem o tem obvestilo naše bralce.«

21. avgust 1773

- Realzeitung in Wienerisches Diarium 21. 8. 1773 so objavili:

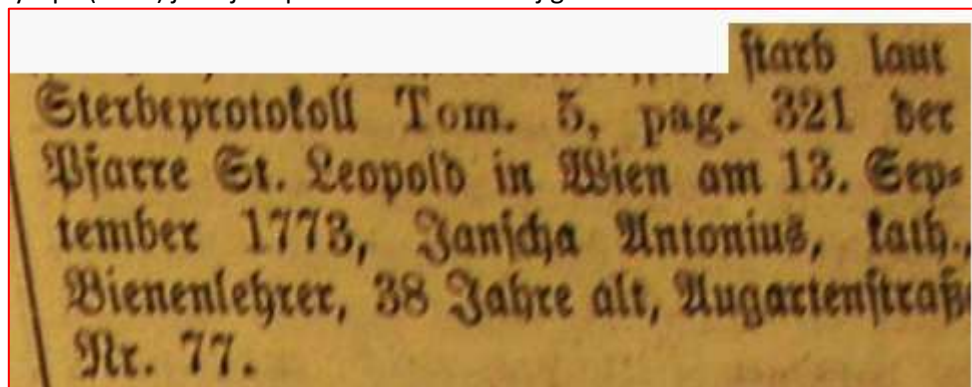

Drittens, auch zur Verbreitung einer den Ländern so gedehlichen Bienenpflege, allen denen Landwirthen in Niederösterreich, welche mit Ende Aprils 1774. fünfzehn Bienenstöcke, nach der vortreflichen und durchaus bewährt befundenen Pflanzart des kaiserl. königl. aufgestellten Bienenlehrers, Janša, beschaffen wohl gepflegt, ausgemüthet, und fruchttragend werden aufweisen können, einem jeden von ihnen zweien kaiserliche Dukaten zum Geschenke abzugeben allerhöchste festgesetzt worden.

- Povzetek: Za razširitev gojenja čebel, bo vsem kmetom v spodnji Avstriji, ki bodo imeli konec aprila 1774 vsaj petnajst čebeljih panjev in bodo gojili čebele po odličnem postopku čebelarkega učitelja Janše, izplačana nagrada dva cesarska dukata.

13. september 1773

- Janša na Dunaju umre za vročinsko boleznijo; o Janševi zapuščini piše Navratil (1883); najden je tudi rokopis njegove druge knjige, ki pa ni zapisan v zapuščinskem zapisniku; uredil in pripravil za tisk ga je Janšev učenec in naslednik kot čebelarkega učitelj Joseph Münzberg.
- Wytopil (1900) je objavil podatke iz mrliške knjige:

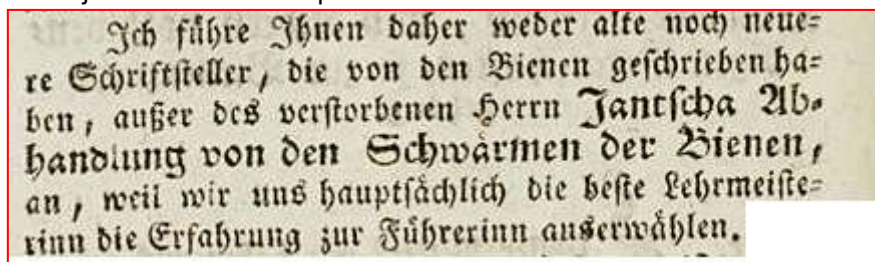
Sterbeprotokoll Tom. 5, pag. 321 der Pfarre St. Leopold in Wien am 13. September 1773, Janša Antonius, lath., Bienenlehrer, 38 Jahre alt, Augartenstrasse Nr. 77.

Wytopil 1900, str. 115

- Prosti prevod: Anton Janša čebelarski učitelj iz Augartenstrasse 77 je umrl star 38 (?) let, kakor piše v mrliški knjigi TOM. (?) 5, stran 321 fare sv. Leopolda na Dunaju, dne 13 septembra 1773.

1774

- **Janšev učenec Kratzer izda knjigo o Janševem čebelarskem nauku – nov avstrijski način gojenja čebel:**
Physikalisch-praktische Diskurse über die sammtliche Bienenzucht zum Nutzen und Unterricht für alle ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten oesterreichischen Bienenpflege (prevod: Fizikalno-praktični pogovori o celotnem čebelarstvu za rabo in pouk za vse gospodarske ljubitelje novega avstrijskega načina gojenja čebel). Wien, 1774, 154 strani
- Kratzer je bil Janšev učenec, ki je zapisal in objavil njegov čebelarski nauk že kmalu po Janševi smrti. Kratzer je na četrti strani zapisal:

Kratzer Johann Augustin, 1774, str. 4, vir 103

Prevod: Ne bom Vam pri tem navajal niti starih niti novejših piscev, ki so pisali o čebelah, razen od pokojnega gospoda Janše Ravnanje s čebelnimi roji, ker si bomo izbrali za vodstvo izkušnjo, ki je najboljša učiteljica.

O Kratzerjevi knjigi poroča tudi Riem (1776).

Physikalisch
praktische Diskurse
über die sämtliche
B i e n e n z u c h t

zum Nutzen und Unterricht.
für alle
ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten
österreichischen Bienenpflege.

Verfasset
von Johann Augustin Krämer.

W J E M,

gedruckt bey Joseph Kurzbock, k. k. illyrisch- und oriental,
Hofbuchdruckern und Buchhändlern, 1774.

Naslovnica

<http://gdz.sub.uni-goettingen.de/dms/load/img/?PPN=PPN636577872&IDDOC=613467> –
7.4.2013).

1770 - 1774

- Janša in čebelni panji za čebelarško šolo (kronološki povzetek iz objav):

1771

- Prva objava o številu čebelnih panjev je zapisana v ANZEIGEN (7. Avgust 1771):
»Svoj pouk je pričel preteklo leto v Augartnu in za učne namene, da bi poslušalcem pokazal praktična rokovanja pri čebelarjenju, je sam nabavil 16 panjev.
Prednost njegovih metod se lahko presoja tudi s tem, da je iz svojih 16 panjev dobil 66 panjev in s pašo čebel, s prevozi na različne kraje, je pridelal 9 stotov medu ne da bi pomoril čebele v enem samem panju.
Ob dobrem prezimovanju je obvaroval vseh 66 panjev, spomladi so bili vsi čili in zdravi in do 8. julija je njihovo število naraslo na 180 panjev.«

1868

- Melicher (1868):

Schon unter Kaiserin Maria Theresia wurde die Krainer Biene von Prof. Janscha nach Wien gebracht, und er züchtete vorzüglich in Kärnthner Stöcken;

- Prevod: Že v času Marije Terezije je kranjske čebele pripeljal na Dunaj kranjske čebele in jih uspešno gojil v koroških panjih.

1883

- Navratil je našel na Dunaju »ostalinski popis« (popis zapuščine) Antona Janše, kjer je zapisano:... Čebelnih panjev s pripravo vred našlo se je 194; cenili so jih 1358 gold. (priprava – oprema, orodje za čebelarjenje)...

1906

- Rojina v predgovoru piše:
Janša sam, ki je leta 1770 imel 16 panjev, je čebelaril leta 1772 že s 300 panji.

1925

- Perc v svoji knjigi piše:

Nur 16 seiner eigenen Bienenstöcke nahm er, wie man sagt, nach Wien mit, denn von nun an bis zum Jahre 1769 war nicht mehr die Bienenzucht seine Hauptbeschäftigung, sondern das Schulstudium nahm ihn voll und ganz in Anspruch.

- Prevod: Samo 16 svojih čebelnih panjev je vzel, kakor pripovedujejo, s seboj na Dunaj. Vendar vse do leta 1769 mu je bilo v ospredju kot glavno opravilo šolanje...
- Weipl (1925):

Aus der Heimat hatte er auch 16 Bienenstöcke mitgebracht, die er in seinen freien Stunden betreute.

Prevod: Iz domovine je pripeljal 16 panjev, ki jih je oskrboval ob prostem času.

1934

- Raič je v spomenici ob dvestoletnici rojstva Antona Janša zapisal:

Poročilo, ki ga je dolnjeavstrijska vlada podala glede omenjenega Janševega predloga, hvali in priporoča kranjskega čebelarja novi nauk, da se čebele ne smejo podirati ali moriti, ampak da jih treba množiti, kakor dela Janša. Tako bi pridobila država dobička na milijone. To so dokazovali s temi zanimivimi številkami: Janša je imel leta 1770 16 panjev, leta 1771 jih je bilo že 66, leta 1772 pa celo 300.

- Mihelič v svoji knjigi Anton Janša slovenski čebelar (1934) sporoča:
... Kje je dobil čebele in kdo mu je izdelal panje, ki tedaj na Dunaju še niso bili v navadi, ni znano. Tudi ne vemo, ali jih je moral kupiti sam ali mu jih je kupila družba. Vemo le, da so bili kasneje tako panji kakor čebele njegova last..

1954

- Ruttner (1954) v članku Die Heimat dre Carnica piše:

Die slovenische Bienenkunst ist ohne Zweifel sehr alt. Der slovenische Bauernsohn A. Janša, der 1766 mit 16 Krainer Bienenstöcken nach Wien zog, um wenig später Leiter der von Kaiserin Maria Theresia gegründeten Imkerschule zu werden, hat wohl sehr viel selbst entdeckt und weiterentwickelt, sehr vieles aber auch aus dem Wissen seiner Heimat mitbringen können.

Prevod:

Slovensko čebelarjenje je brez dvoma zelo staro. Slovenski kmečki sin A. Janša, ki je leta 1766 s 16 – mi kranjskimi čebelnimi panji prišel na Dunaj, je pozneje postal vodja čebelarske šole, ki jo je ustanovila Marija Terezija, je veliko sam odkril in dalje razvijal, veliko čebelarskega znanja svoje domovine pa je prinesel tudi s seboj.

1994

- Rihar v članku Ob 220.letnici smrti Antona Janše (Slovenski čebelar) poroča:

Janša je imel ob začetku javnega čebelarskega udejstvovanja na Dunaju l. 1770 16 panjev, l. 1771 že 66, l. 1772 pa že kar 300.

2003

- Ruttner (2003) piše:

Es ist bekannt, daß Anton JANSCHA 16 Bienenvölker aus seiner Heimat Oberkrain mitbrachte, als er 1766 zum Studium an der Kupferstecher- und Zeichenschule nach Wien übersiedelte. Die Völker wurden zu damaliger Zeit auf holprigen Straßen in eigens gefederten Wagen sicher befördert (Abb. 2.41). JANSCHAS Reise von Bresnica nach Wien war die erste Bienenwanderung über weite Strecken in der deutschen Imkergeschichte, von der wir wissen. JANSCHA war es auch, der vor mehr als zweihundert Jahren regelmäßige Trachtwanderungen einfuhrte, und zwar in die Buchweizenblüte im Marchfeld.

- Prevod: Znano je, da je Janša iz svoje domovine Gorenjske s seboj pripeljal 16 čebelnih panjev, ko je leta 1766 prispel na Dunaj na študij na bakrorezno in risarsko šolo. Družine je po za tiste čase jamastih cestah prepeljal z lastnim vzmetenim vozom. Janševa pot od Breznice do Dunaja je bil prvi najdaljši prevoz čebelnih panjev v nemški zgodovini čebelarjenja. Vemo pa tudi, da je že pred dvesto leti Janša redno vozil čebele na pašo in sicer na ajdovo pašo na Moravsko.

2013

- Pirjevec (2013) : Čebelariti je pričel s 16 panji, imel 1772 že 300.

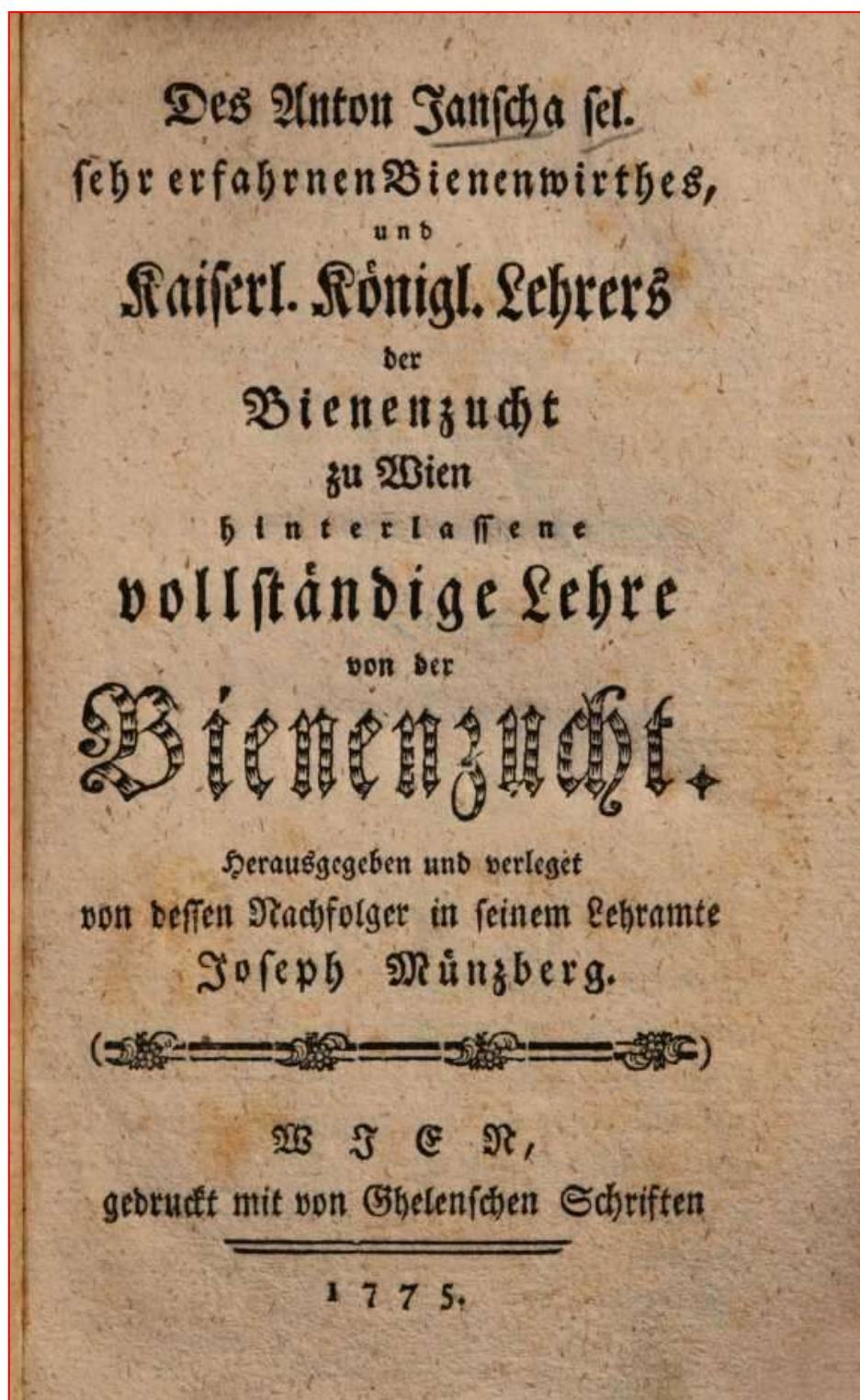
1775

- V predgovoru k drugi Janševi knjigi je urednik Münzberg zapisal (iz prevoda knjige Rojina 1906):

Po smrti svojega častivrednega prednika sem se kar najskrbneje potegoval, da bi dobil njegovo rokopisno ostalino, in tako je prišlo celo delo, kakor tu izide, v moje roke.

Objavim ga torej zopet po taistem načrtu, po taisti uredbi in v taisti obliki, kakor je poteklo iz peresa rajnkega Janša, in kakor sem ga dobil jaz, njegov naslednik, v roke.

- Janšev učenec Joseph Münzberg je v uredil v Janševi zapuščini najdeni rokopis, izda leta 1775 Janševo drugo knjigo **Vollständige Lehre von der Bienenzucht** (prevod: **Popolni nauk o čebelarstvu**) - http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ179176704

Naslovnica

- prvi ponatis: 1777,
- drugi ponatis: 1790 (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NNKCA1Z6> – 26. 3. 2014),
- tretji ponatis 1807 (Kuralt),
- četrti ponatis 1900
- peti ponatis 1994 (Agens, Žirovnica),
- v slovenskem jeziku izdana 1792 (prevod Goličnik), 1906 (prevod Rojina), 1922 (ureditev in prevod Rojina), 1994 (Agens, Žirovnica), 2004 (ČZS), 2016 (Partner graf, Grosuplje)

- Die Bienenzucht von Janscha, kaiserl. königl. Lehrer der Bienenzucht in Wien. Defflingen und Hofbruck, 1900, 101 stran. (http://digital.bib-bvb.de/view/bvbmets/viewer.0.5.jsp?folder_id=0&dvs=1486359332520~494&pid=1795631&locale=sl&usePid1=true&usePid2=true – 6.2.2017)
- Virtualen vpogled v original druge Janševe knjige je na spletnem naslovu: (<http://www.dedi.si/virtualna-knjiga/15701> - 26. 3. 2014)

- **Drugi spletni dostopi:**

- Janša, Anton, Goličnik, Janez (1792). Antona Janshaja zessarskiga zhebellarja Popolnoma podvuzhenje sa vsse zhebellarje. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KDNTQLXE> – 21.7.2017)
- Gregori, Janez: Anton Janša: Popolni nauk za vse čebelarje. 4. izdajo priredil Franc Prezelj, založila Čebelarstva zveza Slovenije, 2004. 57(2005)5, str. 143-144, Slovenski čebelar
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QREQVXDZ> – 26. 3. 2014
- Janša, Anton (1906). Popolni nauk o čebelarstvu. Po Jož. Münzbergovi izdaji prestavil za slovenske čebelarje Frančišek Rojina, nadučitelj v Šmartnem pri Kranju in urednik Slov. Čebelarja. S 45 podobami. - Izdalo Slovensko osrednje čebelarsko društvo v Ljubljani. Založil I. N. Babnik.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-91XPSB31> – 26. 3. 2014
- Atelšek Simon. Popolni nauk o čebelarstvu. Elektronski vir 2014:
<http://www.dedi.si/dediscina/483-popolni-nauk-o-cebelarstvu-slovenska-izdaja> - 8.7.2016
- Knjigi sta učbenika, ki sta poučevala o kranjskem čebelarjenju in Janši ter kranjskemu čebelarstvu prinesla svetovno slavo. Mihelič (1955) je ocenjeval Janševi knjigi in med drugim je zapisal ter poudaril:

Med prvimi zavrača Janša pravljico o trojih vodonoscih, jasno določa funkcije posameznih čebeljih bitij v panju, govori o prahi matice, vzrokih trotavosti matic itd. Vse te in druge ugotovitve so bile tedaj povsem nova odkritja. Brez njih bi tudi Janša sam ne mogel nikoli napisati tako epohalnih čebelarskih spisov.

Poleg teh zaslug, ki jih ima Janša za svetovno čebelarsko znanost in prakso, pa ne smemo mimo dejstva, da je prvi opisal ne le kot dober opazovalec (kot n. pr. Scopoli) slovenski način čebelarjenja, marveč tudi kot dober praktik in poznavalec te gospodarske stroke. Z drugimi besedami povedano: Janša je črpal čebelarsko znanje iz nenapisanih virov slovenskega ljudstva. Njegovo življenjsko delo je koreninilo v čebelarskih izkušnjah slovenskega kmeta, ki so se sporočale in izpopolnjevale iz roda v rod.

Zato je ocena Janševga knjižnega dela do neke mere ocena takratne visoke stopnje čebelarskega znanja slovenskega kmeta-tlačana. In prav slovenske ponašitve Janševih del so temu tlačanu zopet vračale vse to v strnjeni in zaključeni obliki ter s tem ustvarjale plodna tla za dvig slovenskega čebelarstva na naprednih, domačih tradicijah.

Mihelič, 1955, str. XI

- Zapis o drugi Janševi knjigi leta 1879

Schachinger Josef. Die Speculative Fütterung der Bienen. (1879)15, str. 156, Wiener
Landwirtschaftliche Zeitung
(<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wlz&datum=18790412&query=%22anton%22+%22jansch%22&ref=anno-search&seite=4> – 17.7.2017)

Die speculative Fütterung der Bienen.

Daß es sehr zweckmäßig sei, die Bienen im Frühjahr, selbst wenn sie hinreichend mit Honig versehen sind, zu füttern und sie hiedurch zu reger Thätigkeit, insbesondere zu starkem Brutansatz zu verleiten, war von jeher bekannt; ja in manchen Gegenden ist der Begriff von der Nothwendigkeit dieser Fütterung dermaßen in's Volk gedrungen, daß Laien, die der Bienenzucht ferne stehen, geradezu glauben, man müsse im Frühjahr die Bienen sowie jedes andere Hausthier füttern, und zwar seien ihnen gewisse bis zur vollen Blütezeit allmählig zu vergrößernde Rationen zu reichen. Es finden sich auch schon in älteren über Bienenzucht handelnden Büchern ganz vorzügliche Anleitungen über die Art und Weise und das Maß dieser Fütterung; ich verweise nur auf die vor mehr als hundert Jahren in Wien erschienene „Vollständige Lehre von der Bienenzucht“ von Anton Jansch, k. k. Lehrer der Bienenzucht in Wien, ein auch in seinen übrigen Theilen ausgezeichnetes Lehrbüchlein, das in vieler Beziehung mit den Lehrbüchern unserer Tage auf fast gleicher Stufe steht.

P. Celestin M. Schachinger.

- Zapis ob peti izdaji leta 1900

Die Bienenzucht von Janscha. Herausgegeben von Jos. Münzberg, k. k. Lehrer für Bienenzucht. In 5. Auflage neu herausgegeben von F. J. Untergasser, Pfarrer in Holbruck, Osttirol, und Hugo Rufer, Lehrer in Degglingen bei Günzburg a. D. 8°. VIII u. 101 S. Mit 45 Abbildungen auf 7 lith. Tafeln. 1900, Degglingen und Holbruck, Selbstverlag. K 1.20.

Der Verfasser des in Rede stehenden Buches war zur Zeit Maria Theresias Lehrer der Bienenzucht in Wien. Wir staunen, wenn wir das vor etwa 130 Jahren zum ersten Male erschienene Buch lesen, über die Klarheit der Ansichten, die der Verfasser betreffs der Bientheorien entwickelt; die meisten von den modernen Koryphäen als ihre Erfindungen ausgegebenen naturwissenschaftlichen Lehrsätze finden sich schon bei Janscha in vollkommen richtiger Auffassung; bloß die Begründung fehlt. Die Praxis Janscha's, die in südlichen Ländern heutzutage noch fortlebt und die krainische Biene (Janscha stammte aus Krain) zu einem Artikel des Welthandels gemacht hat, steht hinsichtlich des Imobilbaues auf der höchsten Stufe der Vollkommenheit. Der Herausgeber der fünften Auflage hat in pietätvoller Weise an dem Werke keine wesentliche Aenderung vorgenommen; nur die zahlreichen Druckfehler der früheren Auflage wurden ausgemerzt. Die Bienenzüchter sind ihm zu Dank verpflichtet, daß er ihnen diese Goldgrube apistischen Wissens wieder erschlossen hat. Janscha's Werk war nämlich seit Jahren vergriffen, und es wurden einzelne Exemplare in Antiquarläden mit K 20 und darüber bezahlt. Wir können das hübsch ausgestattete Buch allen Freunden der Bienenzucht bestens empfehlen.

P. Josef Coel. Schachinger.

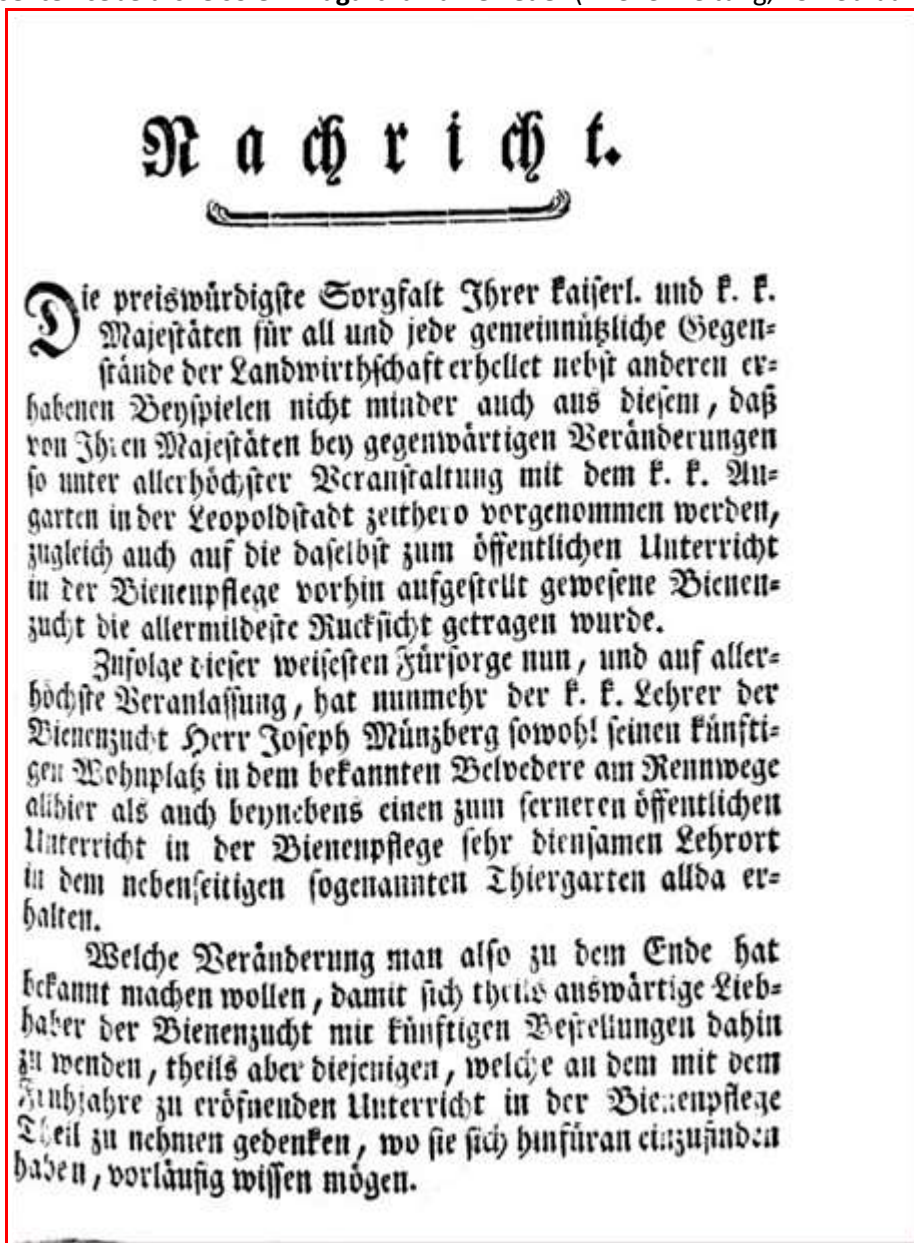
11. 10. 1775.

Des Anton Janscha sel. sehr erfahrenen Bienenwirthes und k. k. Lehrers der Bienenzucht in Wien hinterlassene vollständige Lehre von der Bienenzucht, herausgegeben und verlegt von dessen Nachfolger in seinem Lehramte, Joseph Münzberger. 8vo mit Kupfern 1775. geb. 1 fl. 6 kr. ungebounden 1 fl.

- Prvi oglas o prodaji druge Janševe knjige v Wiener Zeitung 11. 10. 1775, str. 15
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wurz&datum=17751011&seite=15&zoom=33&query=%22janscha%22&provider=ENP&ref=anno-search> – 20. 6.2016

25. februar 1775 in 6. marec 1776

- Preselitev čebelarke šole iz Augartna na Belveder (Wiener Zeitung, 25. februar 1775):

Skrajšani prosti prevod:

Njena visokost je sprejela odločitev, da se čebelarška šola ohrani za splošno javno poučevanje o čebelarstvu in preseli iz Augartna. Jožefu Münzbergu, učitelju čebelarstva, je naročeno, da jo preseli v Belveder, da bo dostopnejša vsem ljubiteljem čebelarstva.

- O tem piše tudi Wiener Zeitung, 6. marec 1776:

Bei der k. k. Bienenschule allhier im Bellvedere wird der öffentliche Unterricht in der Bienenpflege, sobald es eine gelindere Frühlingswitterung zuläßt, wieder angefangen, und wie vorhin zu den gewöhnlichen Abendstunden im dasigen Biengärten fortgesetzt werden; welches also den Liebhabern der Bienenzucht, insonderheit denjenigen, die sich in diesem Fache der Landwirthschaft vorzüglich üben wollen, gehörig erinnert wird.

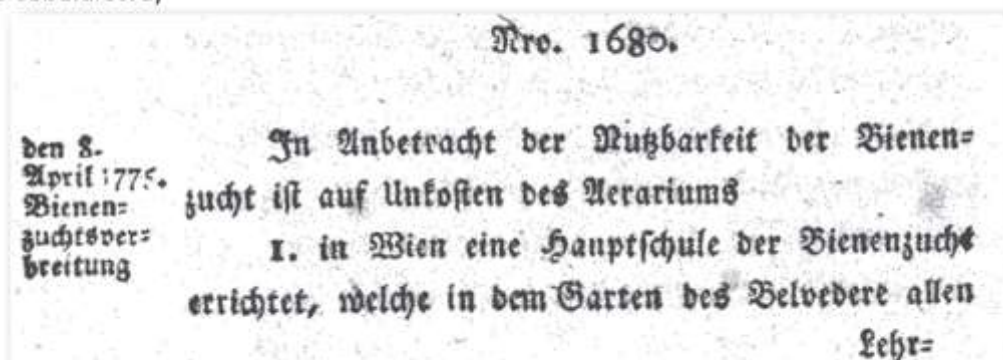
- Prosti prevod:

Na k. k. čebelarški šoli v Belvederu se bo pričel javni pouk o gojenju čebel takoj, ko bodo to dopuščale pomladanske vremenske razmere, tako kot preje v večernih urah pri tukajšnjem čebelnjaku; na to bi radi spomnili vse ljubitelje čebelarstva in posebej tiste, ki se s tem ukvarjajo.

8. april 1775

- Čebelarški patent in instrukcije za čebelarske mojstre; zaukazano med drugim, da se mora čebelariti po Janševih načelih - <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=tgb&datum=1776&page=205&size=45> – 26. 3. 2014.
Slovenski prevod zakona je objavljen v četrti številki drugega letnika Slovenskega čebelarja: F. Rojina. Čebelarske postave Marije Terezije (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-BLAFS8US>)

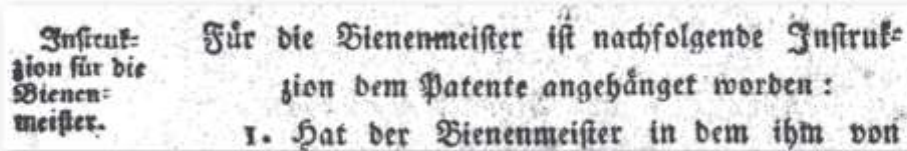
Marija Terezija je izdala 8. aprila 1775 patent: Bienezuchtsverbreitung (Razširjanje čebelarstva)

Naslovna stran patenta »Bienezuchtsverbreitung« iz leta 1775
Sammlung Verordnungen und Gesetze, zvezek VII, 1786

Že v prvem členu je ukazala, da se na stroške državnega zaklada na Dunaju ustanovi glavna šola za čebelarstvo, ki jo sme vsakdo prosto obiskovati, da si brezplačno pridobi znanja. V drugem členu je odredila, da se manjše učilnice za čebelarstvo ustanovijo tudi v spodnji Avstriji in na Moravskem ter pozneje tudi drugih krajih in deželah, kjer to dopuščajo razmere. V petem in šestem členu so zapisana določila za čebelarske učilnice (nadzor, lokacija ...)

Patentu je bila dodana odredba: Instrukzion für die Bienenmeister (Instrukcija za čebelarske mojstre).

Naslovna stran »Instruktion für die Bienenmeister« iz leta 1775
Sammlung Verordnungen und Gesetze, zvezek VII, 1786

2. Eine Hütte mit erforderlichen Bienenstöcken zu bestellen, öffentlich dabei zu lehren, und dieses zwar nach den geprüften Grundsätzen des ersten Bienenlehrers Jantscha in Wien. In dieser Lehrschule ist den Lehrlingen alles ohne Zurückhaltung beizubringen, was zur Kenntniß der Bienen selbst, ihrer Nahrung, Vermehrung, und Pflege das ganze Jahr hindurch zu beobachten ist.

Prevod (mag. France Baraga):

Učitelj mora naročiti čebelnjak z ustreznimi panji in ob njem javno poučevati po preizkušenih navodilih prvega čebelarskega učitelja Janše na Dunaju. V tej šoli bo poučil učence brez prikrajšanja o vsem, kar je mogoče skozi vse leto opazovati glede poznavanja čebel, njihove prehrane, razmnoževanja in gojenja.

1775 in pozneje

- **Nove čebelarske šole:** Dunajsko Novo mesto (leta 1775 - vodil jo je učitelj čebelarstva Georg Rohrmoser, ki je bil Janšev učenec), Praga (1776), Brno (vodil jo je duhovnik Martin Klimma), Gradec (ustanovila jo je Štajerska kmetijska družba), Lvov (leta 1806, vodil jo je Martin Kuralt, ki je bil Janšev učenec), Innsbruck (ustanovljena je bila stolica za trajno utemeljitev čebelarstva – Wytopil (1900) domneva, da so bile take šole ustanovljene tudi v Salzburgu, Pragi in Bratislavi)
- Debevec (1951) piše, da je bila l. 1776 po dunajskem vzgledu ustanovljena čebelarska šola v Novem Kninu na Češkem (učitelj je bil Janšev učenec Hollmann). Na Hrvaškem je bil prvi učitelj čebelarstva Anton Gruber.
- V članku: Was that Oesterreich während eines Zeitraumes von 44 Jahren für die Vervollkommung und allgemeine Verbreitung der Bienenzucht (1812)

Den bey diesen Schulen angestellten Lehrern und Bienenmeistern wurde zur Pflicht gemacht, in dem ihnen von dem Kreisamte angewiesenen, tauglichen Bezirke eine Hütte mit den erforderlichen Bienenstöcken zu bestellen, und dabey ohne Entgelt von Seite der Zuhörer, bloß gegen einen bestimmten Gehalt, nach den geprüften Grundsätzen des damaligen ersten Bienenlehrers Jantscha in Wien, über die Kenntniß der Bienen, ihre Nahrung, Vermehrung und Pflege Unterricht zu erteilen. Sie waren gehalten, alle in der Bienenpflege vorkommenden Zweifel und Anstände jedermann zu beantworten und aufzuklären, auch, wenn es gefordert wurde, sich gegen Vergütung der Fuhr- und Unterhaltskosten auf das Land zur Untersuchung und Beförderung des Bienenstandes unweigerlich zu begeben. Sie mußten die Bienen, wenn sie auf ihrem Standorte nicht Nahrung genug fanden, auf die Weide führen. Sie durften keinem ihrer Zuhörer ohne vorhergegangene Prüfung ein Zeugniß erteilen, und waren verpflichtet, über die ihnen zugewiesenen Bienenstöcke, ihre Pflege und Beköstigung, so wie über den reinen Ertrag alle Jahre dem Kreisamte einen umständlichen Ausweis vorzulegen.

Povzetek:

Učitelji na teh šolah so bili zadolženi, da sporazumno z okrožnim uradom postavijo na primernem kraju čebelnjak s čebelnimi panji, da za določeno plačilo brezplačno poučujejo poslušalce po preizkušenih načelih tedanjega dunajskega učitelja čebelarstva Janše o poznavanju čebel, njihovo hrano, razmnoževanje in gojenju. Dolžni so tudi odgovoriti na vsa vprašanja povezana s čebelarjenjem..... Če ni na tem mestu hrane za čebele, jih morajo odpeljati na pašo...

1778

- Riem's (1778) je objavil oceno prve Janševe knjige (izdaja 1774, na straneh 177 – 190):
- Str. 177.:

Neues finden wir in diesem Buche nicht, das wir unsern Lesern als merkwürdig vorlegen dürfen

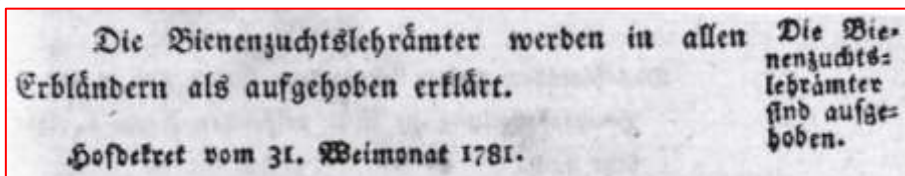
Prevod:

V knjigi ne najdemo nič novega, kar bi lahko predstavili našim bralcem kot nekaj nenavadnega ali posebnega.

- Str. 180.:
Vključena je objava o kranjskem čebelarstvu, čebelarški šoli in Janši v Realzeitung z dne 4. 3. 1771. V nadaljevanju piše še o Instruktion für die Bienenmeister (8. 4. 1775), kar je opisano tudi v poglavju 8.4.1775.

1781

- **Karl Gottlob Rössig (1781)** v sestavku Geschichte der Bienenzucht in Deutschland vom 16ten Jahrhundert bis in die neueren Zeiten opisal ustanovitev čebelarke šole na Dunaju, imenovanje Janše za prvega čebelarskega učitelja, panje, ki jih je uporabljal Janša in spise, ki sta jih objavila Janša in njegov učenec Kratzer ... (str. 366 – 371).
- Čebelarske šole so bile zaradi prevelikih stroškov z dvornim ukazom dne 31. oktobra 1781 odpravljene.

Ukinitev učiteljev čebelarstva
Hofdekret von 31. Weinmonat 1781. Handbuch aller ... Verordnungen und Gesetze.
Erster Band. Wien 1885, str. 505

17.12.1781

Glavarjevo poročilo c.-kr. Kmetijski družbi v Ljubljani o možnosti pospeševanja čebelarstva na Kranjskem (1781 XII/17)- prevod mag. Franc Baraga ARS, SI AS Zbirka rokopisov 1073, rokopis I 24r

- **96. Česa naj se ondi učijo**

V skladu z 2. členom naj se naroči čebelnjak z ustreznimi panji. Ob njem naj se javno poučuje, in sicer po preizkušanih navodilih prvega čebelarskega učitelja Janše. V tej šoli naj se poučijo učenci brez prikrajšanja o vsem, kar je mogoče skozi vse leto opazovati glede poznavanja čebel, njihove prehrane, razmnoževanja in gojenja. To je namen države in dolžnost učitelja. Kranjska dežela si šteje v čast, da je Janša, moj sodeželan, čeprav kmečkega stanu, gorenjskega rodu kakor jaz in drugi, po mnogih letih prakse ohranil in s seboj na Dunaj prinesel čebelarsko znanost, tu javno poučeval in so njegovi nauki zaslužili splošno odobravanje. Ni mi do tega, da bi izpostavljali Janševa dela, bi pa svetoval tako učitelju kakor učencem, da bi se poleg Janševih dela seznanili z Osnovnimi zakoni Johanna Riema, pruskega učitelja čebelarske ekonomije, ker vsebujejo veliko koristnega.

- **110. Kraj, kjer naj bi v deželi uvedli šolo**

Z omenjenim svetnikom, ki bi ga izvolili, bi morali na sestanku s Kmetijsko družbo razpravljati o naslednjih točkah: – **A.** V katerem kraju v deželi naj bi se vzpostavila prva [čebelarska] šola? Kar zadeva Kranjsko, sem že pod št. 64 Notranje okrožje navedel kot za čebelarstvo najmanj primerno. Gorenje okrožje pa je pokrajina, ki ima med vsemi največ izkušenj. Odondod se je čebelarstvo preko slavnega Janša preselilo na Dunaj in sploh je vsak tamkajšnji prebivalec sposoben, da se loti te obrti kot postranskega zaslužka. Glede na to se zdi, da bi bila čebelarska šola tamkaj odveč. Kjer se pojavi kakšno vprašanje, se sosed obrne na znanja željne in jih povpraša za nasvet. Bolj potrebno je uvesti šolo v Dolenjem okrožju, kjer se med kmeti sreča najmanj čebel in je med njimi neznanje o gojenju čebel največje. Najbolj primerno bi bilo to na mojem posestvu Lanšprež, ki se nahaja v središču dežele, da bi se tako čim hitreje razširilo na vse strani, deloma tudi zato, ker bi bilo vsaj za močnejše posestnike bolj ugodno, da bi od marca do konca oktobra pošiljali sem svoje za šolo sposobne podložnike - rojenjake. Ti bi lahko potem pod njegovim gospostvom druge učili čebelarskega nauka in prijemov.

1784

- Pösel Joseph. Gründlich- und vollständiger Unterricht sowohl für die Wald- als Garten-Bienenzucht, in den Churpfalz-Bayerischen Ländern. München 1784, 288 strani
<http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=wu.89098874126;q1=P%C3%B6sel%20Joseph> – 10. 12. 2014

Aus der Erzählung des Herrn Janſcha ſelbſt, was ihn nemlich auf die Verfertigung und Anwendung des Schwärmsackes gebracht hat, iſt folgende Begebenheit: Als er einmal annoch in Krain in ſeinem Vaterlande bey ſeiner Bienenhütte mit einem Sacke, worein er ſonſt ſein Brod zu verhüllen pflog, ſtand, und zween Stöcke zugleich anſtengen zu ſchwärmen

Pösel (1784), str. 174

- **Prevod:** Iz pripovedovanja samega gospoda Janše, kaj je vplivalo na izdelavo in uporabo lovilne vreče za roje, je naslednji dogodek: Ko je enkrat še na Kranjskem v svoji domovini stal pri svojem čebelnjaku z eno vrečo, kamor je običajno zletel roj, je začel istočasno rojiti tudi drugi panj....
- **Pomemben zapis, ki dokazuje, da je Janša čebelaril že doma na Kranjskem**

1793

- Riem (1793) o pomenu Janševega dela piše:

Genug ſey es mir, das patriotiſche Bemühen des Bienenlehrers Janſcha noch mit Wenigem zu berühren. Sein Fleiß und ſeine öffentlichen Lehrſtunden erzeugten neue Lehrer, die dann in andere Lande dieſes Staats und ſelbſt zu den Ausländern übergingen und ſo guten Saamen ausſträueten, daß es mir immer innerliches Vergnügen machte, wenn ich die Werke dieſer Lehrlinge und Praktiker zu ſehen bekam, nun das Gute nuzte, und meinen Mitbürgern aller Orte anprieß;

Huber, Riem (1793) str. 629

- **Prosti prevod v povzetku:**
Dovolj je, da se dotaknemo patriotskih prizadevanj učitelja čebelarstva Janše. Njegova pridnost in njegovo javno učenje so vzgojile nove učitelje, ki so nato učili v drugih deželah te države in celo v tujini, raztresli so dobro seme. Vedno mi je bilo v notranje zadovoljstvo, ko sem občudoval delo teh vajencev in praktikov ter ga za korist dobrega priporočal vsem mojim sodržavljanom.

1795

- Riem (1795) v sestavku Besondere Nachrichten, die Bienenzucht betreffend (str. 120 – 124) med drugim v celoti povzema sestavek iz Wiener Realzeitung (4 marec 1771), kjer je opisano avstrijsko čebelarstvo, poudarjeno je kranjsko čebelarjenje (ki je po razvitosti pred drugim deželami), da je zaradi tega poklican in imenovan Kranjec Janša za čebelarskega učitelja na čebelarski šoli v Augartnu. Od konca aprila do sredine septembra je Janša na voljo vsakemu ljubitelju čebelarstva, ki že ima nekaj čebelarskega znanja, na voljo za poduk in nasvete. Javni

pouk čebelarstva pa ima vsak dan v tednu od 6 do 7 ure popoldne. Napisal in izdal je tudi knjigo *Abhandlung vom Schwärmen der Bienen*. O Janševem nauku so pisali tudi njegovi učenci: Kratzer (1774); Janšev učenec grof Reuss je postavil velik čebelarski obrat.

1796

- Heydenreich (1796) kritično presoja prašenje matice s troti v zraku.
- 80. poglavje (str. 231 – 236) z naslovom: *Alle, welche Begattung beobachtet haben wollen und sollen, widersprechen sich im Wesentlichen. Ob Huber Pössel nachgebetet habe?* (prevod: Vsi, ki so ali naj bi prašenje opazovali, so si v bistvenem nasprotju. Ali Huber Pösselna samo mehanično ponavlja?)
- Na 231 strani: Za potrditev verodostojnosti Huberjevih opazovanj prašenja matice s troti v zraku avtor našteva čebelarje, ki naj bi to sami videli in sicer: Reaumur, Pössel, Janscha, Müller, Gabriel, Hummel, Glavar, Forlani...

1820

- Hietzinger Carl. *Statistik der Militärgränze des österreichischen Kaiserthums*. Drugi del, prvi oddelek. Dunaj 1820, 468 strani
- V 40. poglavju opisuje čebelarstvo (str. 193 – 202) in med drugim navaja:

Jedes der kroatischen und slawonischen Regimenter mußte einen Unteroffizier in die zu Wien errichtete öffentliche Bienen-schule schicken, und von dem daselbst angestellten berühmten Lehrer J a n t s c h a unterrichtet kehrten diese Abgeordneten in ihre Bezirke zurück, um das Erlernte dort zu verbreiten ;

- Prevod: Vsak hrvaški in slavonski regiment je moral poslati enega podoficirja na javno čebelarsko šolo na Dunaju, in ko so bil podučeni od tamkajšnjega postavljenega slavnega učitelja Janše, so se vrnili v svoje okraje, da bi tu širili naučeno.

1830

- 10. Janscha's Unterricht in der Bienenzucht betreffend. 1830, str. 37 – 38, Annalen der kaiserl. königl. Landwirtschafts-Gesellschaft in Laibach

STR. 37

10) Janscha's Unterricht in der Bienenzucht betreffend.

Die k. k. steyermärkische Landwirtschafts-Gesellschaft hatte sich mit Note vom 5. November 1829 an diese Gesellschaft mit der Anfrage gewendet, ob die Gesellschaft nicht geneigt wäre, von der letzten Ausgabe des Janscha'schen Werkes über die Bienenzucht in krainischer Sprache, welche in Krain auch bereits vergriffen ist, eine neue Auflage zu bewerkstelligen, damit außer dem eigenen Bedarfe im illyrischen Königreiche auch noch die kleinere Anzahl Bienenzüchter in den windischen Gegenden von Steyermark, welche bereits hierauf 200 Exemplarien subscribirt haben,

STR. 38

versehen werden könnten, wobei jedoch ausdrücklich bemerkt wurde, daß das Exemplar mit sieben Steindrucktafeln nicht über 20 kr. M. M. zu stehen kommen darf.

Ueber vorläufig gepflogene Rücksprache mit den hierortigen Buchdruckern, welche jedoch keinen günstigen Erfolg hatte, war man bemühet, der steyermärkischen Gesellschaft zu erwiedern, daß es sich nicht erwarten lasse, daß hierlandes hinreichende Subscribenten aufgebracht werden dürften, weil die meisten Mitglieder mit diesem Büchlein versehen sind, für ledigliche 200 Exemplarien aber, die in Steyermark abgenommen werden wollen, kein hiesiger Buchdrucker die Auflage übernehmen zu wollen sich herbeilasse, auch solche nicht übernehmen könne, weil es vorausgesetzt wird, daß um das hohe Imprimatur zu erhalten, erst das Verlagsrecht dargethan werden müsse, welches, wenn es auch dem ursprünglichen Verleger überlassen werden sollte, doch ohne Honorar nicht geschehen dürfte. Diefem hat man noch die Bemerkung beigelegt, daß der Kreisbuchdrucker in Cilli, Joseph v. Wap, voriges Jahr mit einer Zuschrift an diese Gesellschaft sich verwendet, und einige Exemplarien des fraglichen Bienenbuchs à 20 kr. M. M. angetragen habe, welche man aber aus obigen Ursachen nicht abgenommen hat, somit vielleicht auf diesem Wege dem dort eintretenden Bedürfnisse abgeholfen werden dürfte.

Indessen bleibt der dießseitige Wunsch immer rege, für die so vielen nachbarlichen Freundschaftsbezeugungen Gegen Dienste leisten zu können,

Kratek povzetek:

Štajerska kmetijska družba je z dopisom z dne 5. november 1829 našo kmetijsko družbo zaprosila za Janševo delo o čebelarjenju v slovenskem jeziku. Ker je dosedanja izdaja pošla, prosijo za novo izdajo tudi za njihove člane slovenske čebelarje. Potrebovali bi 200 izvodov...

1870

- Portmann (1870) je v Laibacher Tagblatt objavil v dveh nadaljevanjih obsežen sestavek »Die Krainer Biene und die Bienenzucht in Krain (kranjska čebela in čebelarstvo na Kranjskem)«.

Prevod odstavka:

...Toliko bolj se mora čuditi, da je Kranjska, dežela, ki je po naravi z zaščiteno lego, milo klimo, ajdo, kostanjevimi gozdovi in z enkratno čebelo, zelo primerna za čebelarjenje tako kot nobena druga dežela, a je zaostala v tej donosni kmetijski panogi. Še bolj pa je čudno, da je bila pred sto leti v čebelarstvu zelo napredna. Pri tem omenja Janšo, njegovo dunajsko čebelarsko šolo in sodelovanje pri čebelarskem patentu, ki ga je izdala Marija Terezija. V zadnjih sto letih kranjsko čebelarstvo ni naredilo nobenega napredka...

1886 Navratil (rokopis v Arhivu Republike Slovenije - SI AS 621/305/9)

Anton Janša

*Na ulki se prebrišane glavo
podnet*

Do svojih večjih spisov popisal S. Navratil.

Sam ne vem, kolikokrat sem pred 1882. letom šleial praviti, pa tudi čital po knjigah domačih in ne domačih, kakšno umen čebelar je bil Kranjski (slovenski) kmet Anton Janša, da ga je zato slavna cesarica Marija Terezija poklicala na Dunaj, in da je ta kmet (ki ni znal ni čitati, ni pisati, niti po nemški), razlagal čebelarstvo v Dunajskem mestu — po tolmaču.

Do mi se je zdelo da nekdaj nekatro čudno in neverjetno. Lato sem se trudil na vsa moč, da bi prišla resnica na dan, ter se zvedelo še več govorina v sedmega o tem rojaku. Ugodila mi je rečica. Star sem zvedel iz najboljših virov, bošti povedano tukaj na kratko.

Rodil se je Anton Janša, ubogih kmetovskih roditeljev sin, menda 20. maja 1734 v rajskem kraju na Kranjskem (Gorenjskem) in to na Breznici, vsaj krščen je bil utega dne v Radoljici, zato ker je Breznica tedaj spadala pod Radoljsko župnijo, od l. 1783. do 1821. pa pod Rodinsko, a iz te je po tej nastala sedanja Brezniška župnija. Očetu je bilo ime Matija, materi pa Lucija.

Anton, ki je imel dva mlajša brata in dve sestre, izučil se je bil sicer slikarstva, a poleg te umetnosti priljubljen je bil tudi mile čebele ter

čebelaril s posebnim veseljem tako mnno, da malo kto karkoli, vemo opazujoč in premišljajoč te koristne živalice kakor kakšen učen prirodovednec.

Pa materina ljubezen do izvoljene si umetnosti slikarske bila je kuva, da se nai Anton pod konco l. 1766 poslovil od milih čebel in premile domovine ter napotil z mlajšim bratom Lovrom na Dunaj, če leč prineči se slikarstvu še bolj v prestolnem mestu. Trispetletni na Dunaj, zapisal se je res z imenovanim bratom kired decembra meseca 1766 v novo bako. rezno - risarsko akademijsko šolo, ki je bila te. danji slikarski šoli pridružena ter se začela 1. julija istega leta.

Drugo leto (1767) prišel je za njima - brez dvojbe na sprevabilo Antonovo tudi srednji brat Valentin ter se dal septembra meseca zapisati v isto šolo.

Pa kako so jih zapisali v vzprijemni zapisnik? S popačenim piimkom „Sänisch“ ali „Sanisch“, a rojstveni jtm kraj „Breznica“ ali „na Breznici“ če, takš ondi napačno zapisan: „Näbriſence“ in celo „Näbriſen“ (!). V ~~po~~ poznejših spisih in knjigah izražajoč na namesto pravega piimka „Sanša“ tudi izmene: „Sanča“ („Santscha“) in „Sanža“, a rojstvenemu kraju ime: „Breznica“ postalo je s časom v tujih ustih „Presnice“, a naposled „Prosnice“ ali „Prosnica“ na Kranjskem, dasi nit v vsi kranjski Deželi nikake „Prosnice“.

Bes, da Anton Banša odpravljaje se na Dunaj, ni znal še nemški, - ni znal še ni citati ni pisati,

(ali kakor veli Slovenci po domače: ni pisati ni brati),
Dokazano je pa zdaj, da se nadarjeni mož v mestol.
nem mestu od konca l. 1766 do polovice l. 1769 po.
leg slikarskih opravil naučil se do dobra nemščine, pa tudi
pa tudi - citati in pisati.

D. Oekonomie. Ges.
Vereinschaft (Zdaj
Landwirtsch. Vereins-
Gesellschaft in Wien)

Dokler si je tedanja gospodarska družba Dunajska ozna-
Dobrega čebelarja iskala v tuji deželi, oglasil se je ne-
koliko dni pred 3. dnevom, maja meseca 1769 ob sebi
pri njenem ravnatelju Branjcu Anton Janša, ki je
slul ondatj nje po svoji posebni nadarjenosti za sli-
karstvo, in je pokazal v razgovoru, da zna res
čebelar glas.

Ker je želel ravnatelj, da bi poskusil Janša svojega si
novi načina in druga opravila čebelarstva pri njegovih sli-
graščini v Asperru, odgovoril mu je Janša, da ga je
volja, samo če se bi bil mogel odtrgati od svojega posla
pri c. kr. slikarski akademiji, in če bi o Duhovem
(binkoštnih praznikih) od svojih poglavarjev dopust.

Dokazano je s tem prevažnim uradnim poročilom,
da se je bil Anton Janša na Dunaju res dobro na-
učil nemščine, predno je se počel ondi učiti čebe-
larstvo, kajti razgovarjal se je z omenjenim ravn-
teljem, tretjim Nemcem, mahom prvič sam - brez
kakkega tolmača.

Dokončala je bila gospodarska družba v svoji
seji 3. maja 1769, naj počne Janša čebelariti naj-
prej v „Augustnu“; on pa začne na svojo roko
rajši v Meidlingu (urohoda od Dunaja: pri Lepem
studencu (Schönbrunn). - Vendar je počel kasneje

čebelariti tudi v Avgustrnu.

Ker mlada gospodarska družba ni imela še dosti svojega imetja, izročil je njen dobrotnik, knez Starhenberg, svetli cesarici Mariji Tereziji posebno spomenico, naj bi blagovolila družbenemu čebelarju Antonu Šanši dodeliti po milosti primerno plačo. —

1) kinstella
Dekret.

Svetla cesarica usliši to prošnjo, ter dovoli da bo de Anton Šansa dobival (za čebelarjenje na Dunaju) po milosti na leto denih 360 goldinarjev starega novca (378 gold. a. v.), ki mu jih je bila po posebni milosti dovolila užje poprej in namenila tudi za njegovo potovanje po Italijanskem, dokler je bil še pri slikarski akademiji, — vku tega^{na} se brezplačno stanit^o z drugimi potrebščinami vred.

Vspomina vrednem govoru, ki ga je naš bistri rojak 22. marca 1770 govoril v seji gospodarske družbe Dunajske pred vsa zbrano nemško gospodo o svojih novih okolnostih, izjavil je naposled, da mu pušča rad najvišjemu povelju razsodbo, katero opravilo njegovo — slikarstvo ali pa čebelarstvo — utegne biti občinstvu v največjo korist.

Čeled tega zaprosi gospodarska družba svetlo cesarico brez zamude, naj blagovoli družbenemu čebelarju, Antonu Šanši, dodeliti plačo, primerno njegovim poprejšnjim dohodkom, na vse žive dne.

den in der Bienen-
pflege besonders
erfahrenen kaiserl.
kaiserlichen Maler
Šanša.

Uže 6. aprila 1770 poruša nepozabna cesarica z lastnoročno podpisanim listom (Billet) — ki Korse čita v njem — kranjskemu slikarju Šanši, ki zna čebelarstvu posebno glas^o poprejšnjo plačo

na 600 gold starega novca (600 gold. a. v.) in sicer zato
 da se boje bavil samo z razširjanjem čebelarstva uka ter
 učil čebelariti po polnem in brez prikrivanja, — pa tudi
 zato, da boje potoval po drugih deželah, kot pol.
^{učitelj 1.}

1) Kunstlehre
 Dekret

Šel so se na dvorskem sklepu s katerim so mu ogra-
 nili to novico, pogrešale prevajne besede, na vse žive dni
 zato se je napisala 2. junija 1770 nova nastavnica²⁾,
 tem dodatkom, da mu je ta plača (600 glt. na leto) od-
 merjena, na vse žive dni t.j. da boje Anton Garia,
 prvi čebelarški učitelj Dunajski, užival tudi potem,
 kadar ga vlada ne bi več potrebovala za čebelarški
 nauk. Dovolili so mu gđaj ~~hiti~~ na ravnost, da si
 sme poleg čebelarstva prisluževati tudi še kaj s li-
 karško umetnostjo, samo da ne hude čebelarstvu v
 kvar.

Tako je postal kranjski ali slovenski, slikar-čebe-
 lar — prvi čebelarški učitelj Dunajski s tristo plačo,
 (koliko, kolikokratno so dobivali od nj kot prvo plačo tudi
 učitelji pri akademiji slikarski i. dr.)

Učil je samo v tako zvanem Argartnu³⁾ do smrti ter
 razlagal ondi čebelarstvo Dunajčanom in nemščim
 kmetom — pa brez tolmača, ker mu ga ni bilo treba.

Milostljiva cesarica, čebelarjem velika prijatelj-
 ca, skrbela je vedno za svojega prvega čebelarkega
 učitelja ter ga odlikovala s postovanjem in podarstvi.

L. 1773 prosil je Anton Garia, naj bi mu vlada
 dala kakšnega pomočnika, rekši, da se bliža čas, ko se
 začneja čebelarški nauk (maja meseca) ter ga mihaja

čebelariti tudi v Avgustnu.

Tler mlada gospodarska družba ni imela še dosti svojega imetja, izročil je njen Dobrotnik, knez Starhenberg, svetli cesarici Mariji Tereziji posebno spomnico, naj bi blago volila družbenemu čebelarju Antonu Šanši dodeliti po milosti primerno plačo. —

Handelle
Dekret

Svetla cesarica usliši to prošnjo, ter dovoli da bo, da Anton Šanta dobival (za čebelarjenje na Dunaju) po milosti na leto denih 360 goldinarjev starega novca (388 gold. a. v.), ki mu jih je bila po posebni milosti dovolila užiti poprej in namenila tudi za njegovo potovanje po Italijanskem, dokler je bil še pri slikarski akademiji. — vsem tega te brezplačno stanitev z drugimi potrebščinami vred.

Vzpomina vrednem govoru, ki ga je naš bistri rojak 22. marca 1780 govoril v seji gospodarske družbe Dunajske pred vsa zbrano nemško gospodo o svojih novih okolnostih, izjavil je naposled, da mu pušča rad najvišjemu povelju razsodilo, katero opravi njegovo slikarstvo ali pa čebelarstvo — utegne biti občinstvu v največjo korist.

Čeled tega zaprosi gospodarska družba svetlo cesarico brez zamude, naj blagovoli družbenemu čebelarju, Antonu Šanši, dodeliti plačo, primerno njegovim poprejšnjim dohodkom, na vse žive dni.

„dies in der Sitzung
gltige besondere
aufmerksam Mini-
nisterischen Mahlen
Sanesche“

Uže 6. aprila 1780 poroča nepozabna cesarica z lastnoročno podpisanim listom (Billet) — ki, kouse čita v njem — kranjskemu slikarju Šanši, ki zna čebelarstvo posebno glas poprejšnjo plačo

na 600 gold starega novca (600 gold. a. v.) in sicer zato
 da se boje bavil samo z razširjanjem čebelarstva uka ter
 učil čebelariti po polnem in brez prikrivanja, — pa tudi
 zato, da boje potoval po drugih deželah, kot pol.
^{učitelj 1.}

1) Kunstlehre
 Dekret

Šel so se na dvorskem sklepu s katerim so mu ogra-
 nili to novico, pogrešale prevajne besede: na vse žive dni
 zato se je napisala 2. junija 1770 nova nastavnica²⁾,
 tem dodatkom, da mu je ta plača (600 glt. na leto) od-
 merjena, na vse žive dni t.j. da boje Anton Garia,
 prvi čebelarški učitelj Dunajski, užival tudi potem,
 kadar ga vlada ne bi več potrebovala za čebelarški
 nauk. Dovolili so mu gđaj ~~hiti~~ na ravnost, da si
 sme poleg čebelarstva prisluževati tudi še kaj s li-
 karško umetnostjo, samo da ne hude čebelarstvu v
 kvar.

Tako je postal kranjski ali slovenski, slikar-čebe-
 lar — prvi čebelarški učitelj Dunajski s tristo plačo,
 (koliko, kolikokratno so dobivali od nj kot prvo plačo tudi
 učitelji pri akademiji slikarski i. dr.)

Učil je samo v tako zvanem Argartnu³⁾ do smrti ter
 razlagal ondi čebelarstvo Dunajčanom in nemščim
 kmetom — pa brez tolmača, ker mu ga ni bilo treba.

Milostljiva cesarica, čebelarjem velika prijatelj-
 ca, skrbela je vedno za svojega prvega čebelarkega
 učitelja ter ga odlikovala s postovanjem in podarostjo.

L. 1773 prosil je Anton Garia, naj bi mu vlada
 dala takega pomočnika, sekši, da se bliža čas, ko se
 začneja čebelarški nauk (maja meseca) ter ga prihaja

poslušat obilo kmetovih ljudi itd. - Uslišala je
Dobra cesarica to pohlevno nasmjho: Janša dobi
pomočnika, in to, kakor^o je želel, svojega najboljši-
ga učenca Josipa Hünzberga, ki mu je bil tudi naslednik
ter učil po njegovi smrti na belvederskem vrtu.

Ki, kar čitamo o slavnem kranjskem slikarju in če-
belarju, vse nam kaže, kako imenitna oseba je bil ta
možak tedaj v prestolnem mestu po svojem odličnem
odličnem čebelarstvu in kolike so bile njegove zaslugi.

L. 1773 čebelarili so po Janševem igrostnom na-
činu, uže vsi čebelarji okolice Dunajste, kamor je
hodil naš rojak (od l. 1770) kot poprótne učitelj
poučevati. Janša je bil prvi, ki je naučil Dolenje-
avstrijske čebelarje, kako se vozijo čebele „na pašo“,
in koliko več se pridobi na ta (kranjski) način
pri čebelarstvu.

dolenje avstrijske
Tako so stimali zbrani kmetje na Moravskem
polju (Marchfeld), videti, koliko soder medu in voska
je bil Janša na ta, njim nov način, pridobil ondi
samo v dveh mesecih. Vlado priporočevalci, dvorski
svetniki plem. Raab, veli na ravniost, da se ne bi
bilo pridobilo v tako kratki dobi ^{toliko} ~~tako~~ „plačilo
prijnosti“ brez Janševih, poprej neznanih pomočkov,
glavni na ne, ako se ne bi bile čebele vozile na pašo
„na ajdovo polje“.

Tako je vli naš Janša prebivalcem Dolenje-
avstrijskim pokazal in dokazal očitno, kako si z
umnim čebelarstvom vsak gospodar lahko pomno-
ži imetje in bogatstvo.

Njegove čebelarske gasluge povisujejo se bolj

naslednji podatki:

Uže iz početka 1773. leta izročil je bil naš prebivalec Janša cesarici Mariji Tereziji imenitno spomenico t. j. pismen predlog ali nasvet, kako naj bi se napravila v Dolnji Avstriji „čebelarška družba“.

Ta koristni predlog naposled sicer ni obveljal, ga, to ker v taji ni bila še doba za „čebelarško družbo“, (ki se je osnovala še le sto let pozneje v Janševi domovini, in to v Lescah blizu njegovega doma), vendar Janševa spomenica ni bila brez dobrih nasledstev. Ukazala je namreč modra cesarica, kes je že bilo čebelarstvo jako pri sreči, naj se (namesto čebelarške družbe) napravi za Dolenjo-Avstrijo še jedna čebelarška šola v Dunajskem Novem mestu (Wiener-Neustadt), pa tudi na Moravskem in na Češkem. To se je res tudi zgodilo l. 1775 in 1776.

Anton Janša razširjal je svoje koristne nauke o čebelarstvu tudi pismeno. Prva njegova knjiga: „Razprava o čebelnih rojih“, prišla je na svetlo pod izvirnim napisom: „Abhandlung vom Schwärmen der Bienen, von A. Janscha. Wien, gedruckt bey Jos. Sturzbock, 1771“ (126 str.).

En uprav v njenem mišnem predgovoru razjazuje nam pisatelj, kako se je zgodilo, da je postal čebelar ter se poslavil z umnim čebelarstvom.

Se mladenič začel je bil namreč premišljevali, koliko koristi nam prinašajo čebele s sladkim medom in dragim voskom.

Do takem premišljevanju, zlasti pa po čisto viti umetnosti in marljivosti čebelni goren, čutil sem - piše sam - uže za mladih nog v sebi nagon

Da sem si te stvarce ne samo priljubil, ampak tudi oprazoval njih umetno opravilo, kolikor in kadar koli sem utegnil.

1) Premišljevanje
je zveč, če
ne, o pravih
pravilih
Slovenščini

Hitra zvedljivost, ki me je bila prevzela, izpredstavlja me je, da sem čim dalje, tem bolj premišljeval njih uredbo, red, dela in skrivnosti. Čim več novega sem zasledoval pri njih, tem bolj sem si jih priljubljal, tako da mi je bilo po tej čebelarstvu poglavitno opravilo.

Če bi pa izdati ves ali popolni nauk o čebelarstvu pisaril in risal je urli mož potem ~~na svojo moč~~ ^{ne preneseno}, kadar koli je utegnil, a predno mu izide druga knjiga na svetlo - prebiti ga in pohere na naglem nemila smrt.

Umrli je na Dunaju v Leopoldovem mestu za vročinsko boleznijo 13. septembra 1883, - "prezgodaj za čebelarstvo", pa tudi ~~ga~~ ^{slu} ~~karstvo~~ [?] kakor piše jeden izmed njegovih tedanjih učencev: njegov rojak, Martin Karalt. Do tem takem bavil se je slavni čebelar poleg poglavitnega opravila (čelbe, larskega) res do smrti tudi še v priljubljenim s slikarstvom. To potrjuje tudi Ivan Glukugeni.

Če tako izvrsten slikar je bil Anton Janša ~~ga~~ doma, pravijo še dan danes ljudje v njegovem rojstvenem kraju: na Breznici, vsemu drugemu svetu znan je pa zita le Anton Janša - slavni čebelar.

Če si ^{Janša} prijatelj ni doživel veselja, da bi bil med svetom videl tudi svoj drugi umotvor, vendar to drago ceno delo, ki je

bito uje $\frac{1}{2}$ za $\frac{3}{4}$ natisla pripravljen, ni prešlo pod zlo. Nasled
se je na prečo vis (nemški) rokopis, ter je izgledal dve
leti po pisateljevi smrti beli dan.

Izdal ga je ~~njegov~~ naslednik (bivši mu uč.
nac) Jos. Münzberg pod naslovom:

„Des Anton Janšcha sel. sehr erfahrenen
Bienenwirthes und k.k. Lehrers der Bienenzucht zu
Wien, hinterlassene vollständige Lehre von der
Bienenzucht. Herausgegeben und verlegt von
Dessen Nachfolger in seinem Lehramte. Jos.
Münzberg, Wien. 1785. (204 str.) 8ter bakro,
rezinirni razkazniscami (. Tafeln) ki jih je bil
narisal pokojni Ant. Janša sam.“

Ta posmtna knjiga Janševa bila je tako izvestna
da je prekosila vse poprejšnje spise o čebelarstvu.

Kako so se čislali Janševi zapisani nauki, raz-
vidno je iz tega, da so jih umni moške po dvakrat
trikrat in po štirikrat na novo pretiskavali, prela-
gali na druge jezike, ter dajali naglo med ljudi.

Prvi spis Janšev (o čebelnih rojih) preložil je
tudi na slovenski (kranjski) jezik čebelar in dohovnik
Peter Pavel Glavar, a njegov pomnoženi prelog,
pisan z bohoritičo l. 1776, z naslovom: „Pogovor od
čebelnih Rojov“ (pogovor od čebelnih rojev) itd. -
ostal je v rokopisu.

Se bolj se je na Janšev odlični nauk o čebe-
larstvu širil po njegovi drugi (posmtni) knjigi.
Dve izdave Dunajske l. 1785° razposlalo se je
(~~po cesaricini~~ ^{po cesaricini} povelji) se istega leta v vse de-
jne dežele, v vsako po šest gvezkov, v najboljše
porabo t. j. zato, da so jih razdelili v posnemanje
med najboljše čebelarje.

Uže l. 1770 dali so natisniti česki izpisek te knjige Janševe za Moravce v Ogrski Škalnici (angl. - Škalitz), dve leti pozneje (1772) v Pragi na zahtevo po českem česki prelog, ki ga je obavil duhovnik J. A. J. Trutnovský (Jos. Ant. Janiš, a ne Janša, kakor je mislil nekdo po krivem).

1) In
jem 8
ne 1
pravil
360

7 - pa ni
za poslednje
izdavo 20.
novjako l. 1790

Istega l. (1772) izšla je v Pragi tudi nova nemška izdava Janševe druge knjige t.j. njegovega popolnega nauka o čebelarstvu. Razprodala se je bila te imenitne knjige prva Dunajska izdava tako naglo, da Martin Sturalt, zapustivši po učiteljevi smrti Dunajsko mesto, (pričeno je bila še prišla na dan), ni našel za njo, ker misli, da je bila Praška nemška izdava prva, druga pa njegova nemška izdava, ki jo je dal nekoliko popravljen po Praški 30 let kasneje na svetlo v Lervou pod napisom: Antons (sic) Janoscha, gewesenen k.k. Lehrers der Bienenzucht zu Wien hinterlassene vollständige Lehre von der Bienenzucht. Zweite Ausgabe, besorgt durch Martin Sturalt, Vorsteher ^{der k.k. k. u. h. Bibliothek} und öffentlichen Lehrer der Bienenpflege zu Lemberg, 1802. (Brez raz. kazniv, a z dodatkom gramenitih uradnih spisov).

† poslednji
izdava 20.
najski †

Se pred Sturaltovo izdavo pretiskana je bila, po mnogoteri želji prva Dunajska izdava posmrtne knjige Janševe na Dunaju vnovic l. 1790, menda po tej ^(omislil je) na voljo (okoli l. 1791) omislil Blaž Kumerdej v Celju skrajšano nemško izdavo.

Šele se na slovenski narod iz teh nepretrganih knjig ni mogel okoristiti z izvirnim naukom bistroumnega slovenskega sina, zato je preložil štajerski čupnik in čebelar J. Golčnik Jan, dev čebelarški nauk po Kummerdejevem nemški iz. Davi na slovenski (kravjstki) jezik, ter dal (z nekaterimi opombami) tedi ljudi v Celju l. 1792 (200 sl.) ^{in polovajeno} ~~zmedoslo~~no bohoricico in s te. Janjo preprosto slovenscino pod dolzim naslovom ANTONA JANŠA Čebelarškega Zhebellarja Popolnoma podvuzhenje sa vse Zhebellarje itd. (citaj: A. Janšaja, cesarskega čebelarja popolnoma podvuzenje za vse čebelarje itd.) Od Janjeza Golčnika, fajmostra v Bižji na Štajerskim. V Celju utisnena - 1792.

Do takem pomnoževanju in prelaganju Janševih izvirnih naukov razprostiralo se je prekoristno čebelarstvo ter ^(carovsko) ~~pro~~ povzdigovalo na višeto naglo ne samo v domačih, nego i tujih deželah. Pripomogel je k temu tudi novi preblazeni nauk, da si pridobivajo čebelarji lahko mnogo več dobička od čebel, a ne da bi jih, holi jemati jim med, podirali (morili), kakor poprej.

Velike so tedaj Janševne zasluge pri čebelarstvu.

Da tudi glede znanstva t. j. prirodoznanstva ni Anton Janša brez zasluge. Da podamo samo dve drobtini!

Učil je namreč uže pred več nego sto leti, da niso trotyje čebeloma nikake vodenosci (Wasserträger), kakor so mislili nekateri po

1. Kolaj
Premično sa-
tovanje ali pre-
mični satniki
(satovnjaki).
beweglicher
Kabenbau.

gnoti, ampak, samci, ki oplodijo matice
le v višavi (letaje). Blakor to, potrdile so
izkušnje slavnega čebelarja Dzierzonia,
(ki je izumel premično satorje, da opazuje
čebelar lahko čebelice naranko, kadar hoče)
tudi da Janšer nauke: da polaga matica ga,
leže v vse, pristnice (hišice) t.j. ne samo v
satorje navadnih, čebel, ampak tudi v po-
sebno, troterško satorje, tako da je „matica“
mati vsem čebelam, tudi trotom, (kar je zdaj
po Dzierzonovih besedah določeno, glasi se
kar so uvedene golte talijanske čebele).

Jasno je bilo tedaj Antonovi bistri glavni tudi
brez premičnih satnikov in brez steklenih panjev
uže onday to, česar niso vedeli njegovi mlajši
celo nekateri učenjaki - mnogo pozneje.

Blako milosrčen je bil, da razsvetljeni mož
karžejo nam na naslednje besede njegove, vidne da
se zapisujejo z glatim pismom v večer spomin:

„Gaz ne končam nobene čebele zaradi medu in
voske, ampak jih ohranjujem žive in zdrave,
zato da mi nosijo drugo leto zopet voska in medu.“

Vsled omenjene spomenice Janševe nastal je
tudi zakon, ki velja še dan danes glede čebel
in čebelnih rojev.

Velike zasluge Janševe pri čebelarstvu
priznala je prva „čebelarstva in sadjarstva
družba“ s tem, da mu je l. 1884 omislila
„ploščo spomenico“ na rojstveni dom.

Correspondenz-Karte.

An Wohlgeboren

Herrn Dr. J. Hel

als Gymnasial-Inspector etc.

an Hagerstrass

(Hagerstrass)

2 Duncja 11. 86.

P. N.

C. k. m. poslal sem Vam od tu
Antona Janše kratak živopis.
Kaj se prikažejo na koncu še t
besede, ki bodo morda ugajale
zvedljivi mladini.

„Oba brata (Lovro in Valentin)
ostala sta pri slikarstvu, ter
poslavila po Antonovi smrti
pri c. k. akademiji obraznih ve-
metnosti na Dunaju; zlasti
pa sluje Lovro kot pokrajinski se-

Kor " Rad bi (jaz) znal uže zdaj, kedaj in
ko tekle slovenske v Podkornu liski engelski

Ker je zopet zakrivil nekaj
glede' novin za "Slovensko Besedo"

ar, zato prosim ugodno, blagovol.

ni odpisati samo na kratko, je li
aracil isti knjigar (Pra-R). Vais

De ga je pa naročil, ni ga naročil, se

ego upras, Slovansk. Remedi. jako
ponavhram prořno, da bi ga po

sigalo Kase odpravnosti "Kovans
resedi" Wien I. Wallnerstrasse 2
... .. po niem

na ravnost, a ne po rjern.
Matjevinik kajig nisem še dobil iz Ljubljane
ne — ravnost — Čim jih dobim, dam

ne — zaspem! Gim jih dobim, dan
jedne pišube naročena „Ortice“ lepo vezat
a Vašega poverjenika. ^(*) Zdravo!

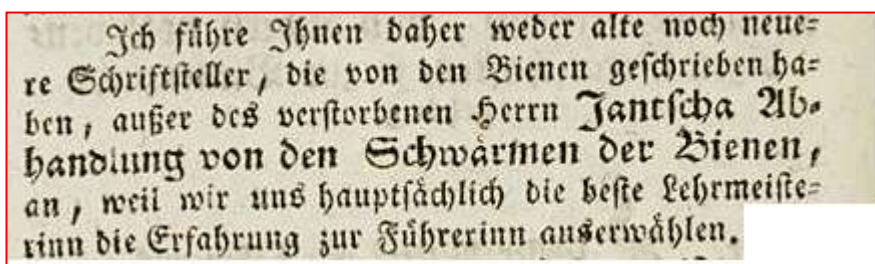
2. odličnim postrojanjem. Vasi
ali "pod Križom"?

*) Če ne večer ne mora zvedeti hitro, je li kakšna vrata, nova in tudi
pri preostali in v povprečju naj jo prestopi. Vsega li mi je tu. 3 d.

1900

Wytopil (1900) v obširnem zapisu o Dunajski čebelarški šoli v letih 1770– 1781 piše tudi o njenem vplivu na nastanek novih čebelarskih šol, zakonodajo, izdajo knjig in čebelarjenje. Med drugim omenja:

- Čebelarske šole: Dunajsko Novo mesto (leta 1775 - vodil jo je učitelj čebelarstva Georg Rohrmoser, ki je bil Janšev učenec), Brno (vodil jo je duhovnik Martin Klimma), Gradec (ustanovila jo je Štajerska kmetijska družba), Lvov (leta 1806, vodil jo je Martin Kuralt, ki je bil Janšev učenec), Innsbruck (ustanovljena je bila stolica za trajno utemeljitev čebelarstva - avtor domneva, da so bile take šole ustanovljene tudi v Salzburgu, Pragi in Bratislavi),
- na Ogrskem je bil eden najboljših Janševih učencev Josheph Tölbi imenovan za »Director des Bienenwesens in Ungarn, Croatien und Siebenbürgen (prevod: direktor za čebelarstvo na Ogrskem, Hrvaškem in Transilvaniji (Romunija)),
- Kratzer, Johann Augustin. Physikalisch-praktische Diskurse über die sämmtliche Bienenzucht zum Nutzen und Unterricht für alle ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten österreichischen Bienenpflege (prevod: Fizikalno-praktični pogovori o celotnem čebelarstvu za rabo in pouk za vse gospodarske ljubitelje novega avstrijskega načina gojenja čebel). Wien, 1774, 154 strani. Kratzer je bil Janšev učenec, ki je zapisal in objavil njegov čebelarski nauk že kmalu po Janševi smrti. Kratzer je na četrti strani zapisal:

Ich führe Ihnen daher weder alte noch neue Schriftsteller, die von den Bienen geschrieben haben, außer des verstorbenen Herrn Jantscha Abhandlung von den Schwärmen der Bienen, an, weil wir uns hauptsächlich die beste Lehrmeisterin die Erfahrung zur Führerin auswählen.

Kratzer Johann Augustin, 1774, str. 4, vir 103

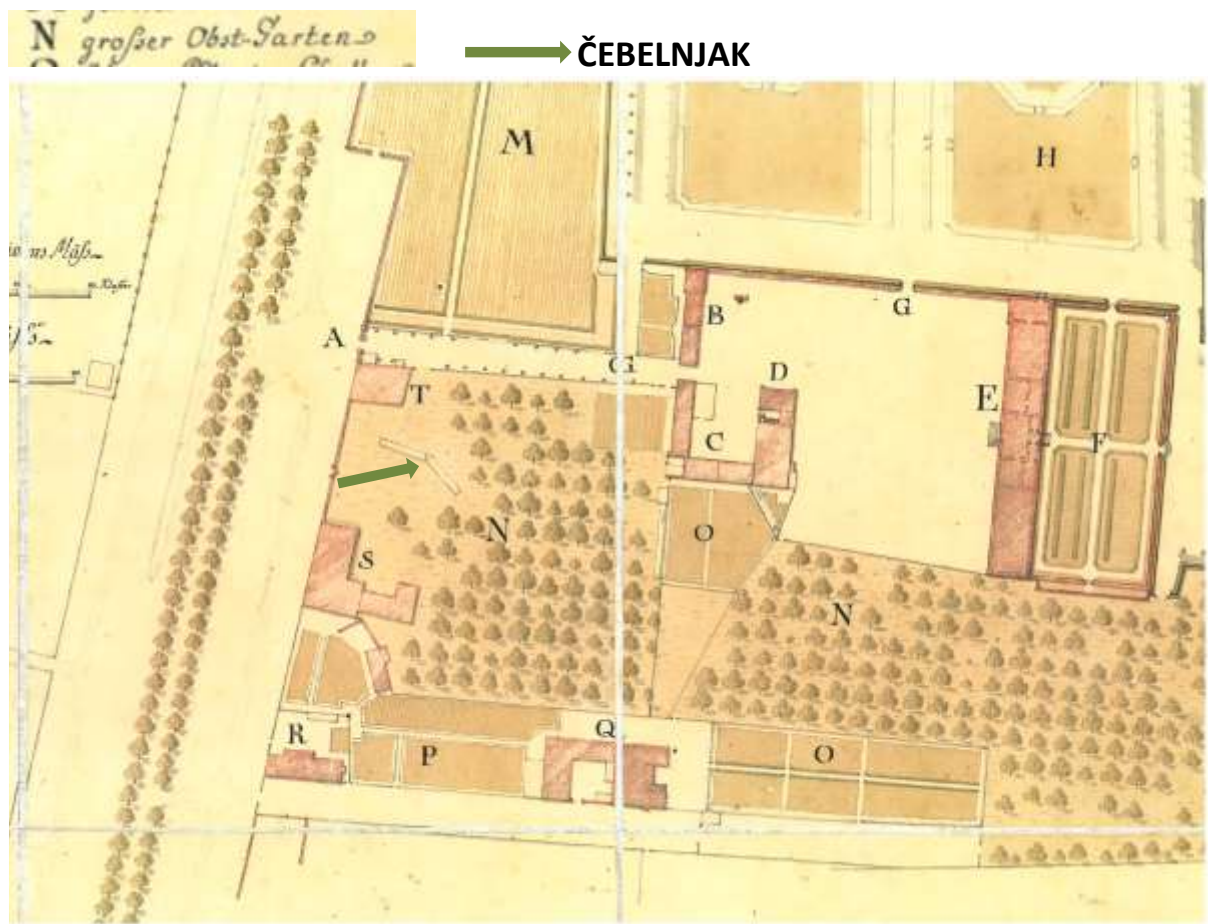
Prevod: Ne bom Vam pri tem navajal niti starih niti novejših piscev, ki so pisali o čebelah, razen od pokojnega gospoda Janše Razprava o čebelnih rojih, ker si bomo izbrali za vodstvo izkušnjo, ki je najboljša učiteljica.

O Kratzerjevi knjigi poroča tudi Riem (1776).

2017

Aberer Eugen. Auf den Spuren von Anton Janša. (2017)7/8, str. 22,
Bienenaktuell

Čebelnjak čebelarske šole v sadovnjaku (N) parka Augarten

Sv. Ambrož na panjski končnici v Janševem čebelnjaku – foto Andrej Šalehar

Delo na polju; panjska končnica v Janševem čebelnjaku – foto Andrej Šalehar

Janša poučuje čebelarstvo v Augartnu

Jezikovna posodobitev:

Ne morim čebel, da bi dobil medu in voska, temveč jih ohranim čvrste in zdrave, da mi prihodnje leto zopet nabirajo med (tekst iz § 174. – Janša, Anton: Popolni nauk o čebelarstvu).

VIRI:

Nekateri viri so pojasnjeni tudi v tekstu

1. Akademске čebele ljubljanskih operozov. Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1988, 85 strani
2. Anton Janša. Obris njegovega življenja. str. 1 - 5. V: Anton Janša. Popolni nauk o čebelarstvu. Prevod Frančišek Rojina. Ljubljana 1906, 139 strani (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-91XPSB31> – 18. 8. 2014)
3. Anton Janša – slovenski čebelar. 65(1934)1, ovitek in str. 15 – 16, Vrtec: slovenski mladini
4. Anton Janscha – Wikipedia. (http://de.Wikipedia.org/wiki/Anton_Janscha – 24. 1. 2013)
5. Anzeige. K.K. allerg. privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste. 12 zvezek. 27. marec 1773, str. 183 – 184. (https://books.google.si/books?id=Eg1fAAAAcAAJ&vq=janscha&dq=REALZEITUNG+1773&hl=sl&source=gsb_navlinks_s – 17. 4. 2015)
6. Beckmann, Johann. Physikalisch-ökonomische Bibliothek : worinn von den neuesten Büchern, welche die Naturgeschichte, Naturlehre und die Land- und Stadtwirtschaft betreffen, zuverlässige und vollständige Nachrichten ertheilet werden. Dritter Band, Göttingen, 1772, 613 strani (http://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10130685_00007.html - 26. 3. 2017)
7. Blätter für Landwirtschaft und Industrie. Zweites Heft, Klagenfurt 1833, 175 strani; članek: Ueber die kärntnerische Bienenzucht. str. 88 – 98. http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ162389901 – 15.1.2014
8. Burger, Johann. Album zur Erinnerung an den 100jährigen Bestand der k. k. Landwirtschaft-Gesellschaft in Kärnten. Klagenfurt 1865, 212 strani https://books.google.si/books?id=AM_yeW4Zf7kC&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false – 5.6.2017
9. Čebelar Anton Janša. 1734 – 1773, Slovenska matica v Ljubljani, 2003, 52 strani
10. Debevec, Leopold. Ali veste? 53(1951)7-8, str. 158 – 160, Slovenski čebelar (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FJMCCN5R> – 09. 02. 2017)
11. Die erste landwirtschaftliche Schule in Oesterreich. 50(1909)26, str.: 273, Wiener Landwirtschaftliche Zeitung
12. Dovč, Peter, Gregori, Janez, Koželj, Anton, Šalehar, Andrej. Pred odhodom na Dunaj naj bi bil Anton Janša na Koroškem?. Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2015. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-6INGCBOY> - 26. 1. 2017)
13. Ehrenfels, Joseph Michael. Bienenzucht nach Grundsätzen der Theorie und Erfahrung. Erster Theil, Prag, 1829, 334 strani (http://books.google.si/books?id=maw1AAAAAAAJ&dq=ehrenfels&hl=sl&source=gsb_navlinks_s – 29.1.2014)
14. Erker, Konrad. Von Maria Theresia zur EU. Klagenfurt 2003, 895 strani

15. Fraser, Henry Malcolm. Anton Janša o rojenju čebel, kritični pregled (prevod v slovenski jezik: Teran, Darja, Šimec, Jože, Lukežič, Frank). Ljubljana: Nativehive Carniola 2008, 32 strani
16. Fuchs, Ernst. Maria Theresia – grosartige Förderin der Bienenzucht. Teil. II. 11(2017)6, str. 28 – 30, Bienen aktuell
17. Fuchs, Ernst. Maria Theresia – grosartige Förderin der Bienenzucht. Teil. III. 11(2017)7/8, str. 20 – 22, Bienen aktuell
18. Fuchs, Ernest. Dokumenti. Tipkopisi, osebni arhiv.
19. Glavar, Peter Pavel. Odgovor na predlog za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah. str. 11 – 38. Napisano 1768, prevod Mihelič Stane. V: Mihelič, Stane. Anton Janša. Slovenski čebelar. Čebelarsko društvo za Slovenijo. Ljubljana 1934, 163 strani
20. Glavar, Peter Pavel. Vorschlag Beantwortung zur Verbesserung der Bienenzucht in den Kaysl. Königl. Erb-ländern (Prevod: Predlog odgovora za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah). Iz leta 1768, 26 strani. (AS SI 869 Glavar Peter Pavel)
21. Gregori, Janez. Peter Pavel Glavar in njegovo mesto v slovenskem čebelarstvu. CXII(2010)2, str. 55 – 56, Slovenski čebelar – (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QLFAXAME> – 25. 6. 2014)
22. Gruden, Josip. Zgodovina slovenskega naroda. Celovec, 1912, 1088 strani. (http://kvk.bibliothek.kit.edu/view-title/index.php?katalog=ARCHIVE_ORG&url=http%3A%2F%2Farchive.org%2Fdetail%2Fzgodovinaslovens00gruduoft&signature=M6c2JUzKXsucNm7eejw7NRddTiWEADmvZVajcZrP0c&showCoverImg=1 – 3. 2. 2017)
23. Heinrich, Hermann. Klagenfurt, wie es war und ist. Klagenfurt, 1832, 284 strani
24. Heinrich, Hermann. Handbuch der Geschichte des Herzogthumes Kärnten in Vereinigung mit den österreichischen Fürstenthümern. II. Band, 2. Heft. Klagenfurt 1853 (1855?), 423 strani (<http://books.google.si/books?id=ZWdAAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false> – 30. 1. 2014)
25. Heydenreich, Carl Heinrich. Meine Erfahrungen und Meinungen: Ein Beytrag zur heutigen Geschichte der Bienenzucht und zu deren Pflege. Leipzig, 1796, 276 + 56 strani. (<http://digitale.bibliothek.uni-halle.de/urn/urn:nbn:de:gbv:3:1-662966> – 23. 3. 2017)
26. Hofdekret von 31. Weinmonat 1781. Handbuch aller ... Verordnungen und Gesetze. Erster Band. Wien 1885, str. 505 (<http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=hvb&datum=1784&page=569&size=45> – 27. 9. 2013)
27. Huber, Franz, Riem, Johann. Neue Beobachtungen über die Bienen. Dresden 1793, 600 strani (<http://reader.digitale-sammlungen.de/resolve/display/bsb10296052.html> – 1. 5. 2015)
28. IV. Von der Landwirtschaft. Bienenzucht. 1(1771)7, str. 54–56. Allergnädigst-privilegirte Anzeigen aus sämmtlich kais. königlichen Erbländern

29. Janša, Anton. Razprava o rojenju čebel. Poslovenil August Bukovec. Izdalo Slovensko osrednje čebelarstvo v Ljubljani, Ljubljana 1906, 79 strani
30. Janša, Anton, Weipl, Theodor. Abhandlung vom Schwärmen der Bienen. Einleitung über Janscha von Theodor Weipl. Wien 1925, 71 strani
31. Kotnik, France. Potovanje po Koroškem leta 1795. (1951) III – IV, str. 361 – 366, Slovenski etnograf (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VVPQ38HT> – 6. 7. 2014)
32. Kraft, Quido. Vom munteren Immenvolk. Allgemeine land- und forstwirthschaftliche Zeitung, 17(1867)44, str. 1103 – 1106
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=alf&datum=18671101&seite=10&zoom=46> – 08. 01. 2014.
33. Kratzer, Johann Augustin. Physikalisch-praktische Diskurse über die sammtliche Bienenzucht zum Nutzen und Unterricht für alle ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten oesterreichischen Bienenpflege. Wien, 1774, 154 strani
(<http://gdz.sub.uni-goettingen.de/dms/load/img/?PPN=PPN636577872&IDDOC=613467> – 7. 4. 2013)
34. Melicher, Ludvik Josef. Die Bienenzucht in der Weltausstellung zu Paris 1867. Wien 1868, 187 strani
(http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ259566309 – 25. 9. 2017)
35. Mencej, Martin (ur). Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu. Ljubljana 1976, 335 strani
36. Mihelič, Stane. Anton Janša. Slovenski čebelar. Njegovo življenje, delo in doba. Ljubljana 1934, 163 strani
37. Mihelič, Stane. Pregled slovenskega čebelarskega slovstva. V: Sodobno čebelarstvo. Teoretični del. Ljubljana 1955, str. I–XXIII
38. Müller, Johann Michael Christoph. Der aufrichtige österreichige Bienenmeister. Wien 1783, 207 strani
(https://books.google.si/books?id=L_06AAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q=luft&f=false – 3. 5. 2015)
39. Nachricht. 10 zvezek. 4 marec 1771, str. 145 – 146. K.K. Allerg. Privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste.
http://books.google.si/books?id=tOpGAAAAcAAJ&pg=PA635&dq=wiener+realzeitung+1771&hl=sl&sa=X&ei=bD3OUqSAIqnxygPG64CgAg&redir_esc=y#v=onepage&q=bienen&f=false – 09. 1. 2014)
40. Nachricht an das Publikum. Realzeitung, 21. Zvezek, 29. Maj 1773, str. 326 – 327
(https://books.google.si/books?id=Eg1fAAAAcAAJ&dq=REALZEITUNG&hl=sl&source=gb_s_similarbook – 30. 8. 2015)
41. Nachricht. Drittens. K.K. allerg. privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste. 12 zvezek. 21. avgust 1773, str. 514.
(https://books.google.si/books?id=Eg1fAAAAcAAJ&vq=janscha&dq=REALZEITUNG+1773&hl=sl&source=gb_s_navlinks_s – 17. 4. 2015)

42. Nachricht. Drittens. Wienerisches Diarium. 21. avgust 1773, Nr. 67, str. 6 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17730821&seite=6&zoom=33> - 17. 4. 2015)
43. Nachricht. Wiener Zeitung 25. 2. 1775, str. 25 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17750225&zoom=33> – 09.02.2017)
44. Nachricht. Wiener Zeitung 6. 3. 1776, str. 7 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17760306&seite=1&zoom=38#> - 09. 02. 2017)
45. Navratil, Ivan. Anton Janša, slavni kranjski čebelar. V: Spomenik o šestoletnici začetka Habsburške vlade na Slovenskem. Matica Slovenska, Ljubljana 1883, str. 139 – 166
46. Navratil, Ivan. Anton Janša. Rokopis v ARS - SI AS 621/305/9, 1886, 14 strani
47. Okorn, Joza. Anton Janscha. 63(1940)9, str. 527 – 532, Schweizerische Bienen Zeitung
48. Pechhacker, Hermann. Die Bienenkunde in Österreich. 1. September 2003, str. 15 – 45, Denisia. (http://www.landesmuseum.at/pdf_frei_remote/DENISIA_0008_0015-0045.pdf - 30. 1. 2014)
49. Perc, Martin. Anton Janscha: erster kaiser. königl. Lehrer der Bienenzucht in Wien: 1775 – 1925. Celje 1925a, 23 strani
50. Perc, Martin. Pri Antona Janševih sorodnikih na Dunaju. 53(1925)212, str. 2 in štev. 213, str. 2-3, Slovenec (<https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-KGP3VYHA> – 28.7.2017)
51. Pirjevec, Avgust. Janša Anton (1734 – 1773). Slovenski biografija SAZU (Elektronski vir) . Ljubljana 2013. (<http://www.slovenska-biografija.si/iskanje/?q=jan%C5%A1a> - 26. 8. 2016)
52. Portmann, Jakob. Die Krainer Biene und die Bienenzucht in Krain«. (1870)156, str. 1-2 in štev. 157, str. 1 -2, Laibacher Tagblatt (<https://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-AJQBYFRA> – 28. 9.2017)
53. Preisfrage für die Bienenzucht. K.K. allerg. privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste. 12 zvezek. 15. maj 1773, str. 299. (https://books.google.si/books?id=Eg1fAAAAcAAJ&vq=janscha&dq=REALZEITUNG+1773&hl=sl&source=gbs_navlinks_s - 17. 4. 2015)
54. Raič, Slavko. Anton Janša. Njegovo življenje in delovanje. Ljubljana 1934, 8 strani
55. Razingar, Valko. Spomenik Antonu Janši na Dunaju. 69(1967)5, str. 137 – 138, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NYSROHN4> – 09.02.2017)
56. Riem, Johann, Steinmetz, Johann Friderich, Loewe, Gotlieb. Physikalisch-oekonomische Bienenbibliothek. Erste Lieferung. Bresslau 1776, 128 strani. (http://books.google.si/books?id=qI9IAAAAMAAJ&pg=PA121&dq=WIENER+REALZEITUNG+1771&hl=sl&sa=X&ei=uhZaUrWNN6nN0QW7t4CQBg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false – 13. 10. 2013)

57. Riem, Johann. Johann Riem's ... physikalisch-ökonomische Bienenbibliothek, oder Sammlung auserlesener Abhandlungen von Bienenwahrnehmungen und ausführliche Urtheile über ältere und neuere Bienenbücher. Zweiter Band, Breßlau 1778, 368 strani
58. Riem, Johann. Physikalisch-ökonomische Sammlung auserlesener Abhandlungen von Bienenwahrnehmungen und ausführliche Urtheile über ältere und neuere Bienenbücher. Neue Ausgabe, Erster Band, Halberstadt 1795, 128 strani (https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/5Q3NQ2SUFUBCA2WGF4PTXUAYQ6L3AV7D?query=search_all%3A%28bienenwahrnehmungen%29&rows=20&offset=0&viewType=list&firstHit=OWCS7RSLSOFGNX344IRKIWJLC6RZG3I5&lastHit=lasthit&hitNumber=4 - 31. 3.2017)
59. Rozman, Ksenija. Rodovnik čebelarja in slikarja Antona Janše. 75(1973)3, str. 67 – 72, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OX4Y1BFR> – 31. 1. 2017)
60. Rihar, Jože. Ob 220. obletnici smrti Antona Janše. 96(1994)1, str. 20 – 22, št. 2, str. 56 – 57, št. 3, str. 83 – 85 in št. 4, str. 111 – 112, Slovenski čebelar
61. Rihar, Jože. Načini čebelarjenja na Slovenskem. Pomembna odkritja Slovencev na področju čebelarstva. 100(1998)12, str. 349 – 363, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-SLVGWXIX> – 29. 12. 2013)
62. Rojina, Fran. Čebelarske postave Marije Terezije. 2(1899)4, str. 43 – 44, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-BLAFS8US> – 3. 2. 2017)
63. Rössig, Karl Gottlob. Geschichte der Bienenzucht in Deutschland vom 16ten Jahrhundert bis in die neuern Zeiten. Str. 314 – 466. V: Versuch einer pragmatischen Geschichte der Oekonomie-Polizey-und Cameralwissenschaften seit dem sechsehten Jahrhunderte bis zu unsern Zeiten. Leipzig 1781, 517 strani (<https://books.google.si/books?id=VVc7AAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=sl#v=snippet&q=314&f=false> – 21.7.2017)
64. Ruttner F. Die Heimat der Carnica. (1954)5, str. 14-16, 28-31, 54-57, 63-67, 109-110. Deutsche Bienenwirtschaft
65. Ruttner, Friederich, Naturgeschichte der Honigbienen. 2. Izdaja, 2003, 357 strani
66. Schirach, Adam Gottlob. Bayerischer Bienen-Meister : oder deutliche Anweisung zur Bienen-Wartung. München 1770, 244 strani ([http://books.google.si/books/about/Bayerischer Bienen Meister oder deutlich.html?id=5Vc7AAAACAAJ&redir_esc=y](http://books.google.si/books/about/Bayerischer+Bienen+Meister+oder+deutlich.html?id=5Vc7AAAACAAJ&redir_esc=y) – 23. 12. 2014)
67. Schlegel, Julius Heinrich Gottlieb. Reise durch einige Theile vom mittäglichen Deutschland und dem Venetianischen. Erfurt 1798, 404 strani
68. Spitzner, Johann Ernst. Kritische Geschichte der Meinungen von der Geschlechte der Bienen, von der Begattung und Befruchtung der Königin, der Erzeugung der verschiedenen Arten und andern Merkwürdigkeiten in der Bienenrepublik. Erster Theil. Leipzig 1795, 246 strani (<http://www.biodiversitylibrary.org/item/43938#page/3/mode/1up> - 2. 5. 2015)

69. Stabej, Jože. Stari zapisi o čebelah in čebelarstvu. 55(1953)6, str. 145 - 148 in št. 7 - 8, str. 181 - 185 in št. 9. str. 232 - 237 in št. 10, str. 262 - 266 in št. 11, str. 297 - 302 in št. 12, str. 321 - 327 in 56(1954)5 - 6, str. 133 - 140 in št. 7 - 8, str. 188 - 191 in št. 9 - 10, str. 238 - 241 in št. 11 - 12, str. 286 - 287 in 56(1955)1 - 2, str. 30 - 32 in št. 3 - 4, str. 83 - 86 in št. 9 - 10, str. 224 - 226 in št.11 - 12, str. 269 - 272, Slovenski čebelar – (<http://dlib.si> – 27. 06. 2014)
70. Šalehar, Andrej. Poučevanje čebelarstva na Kranjskem. Od Petra Pavla Glavarja (1768) in Antona Janše (1770) do Emila Rothschütza (1874). Rodica, Novo mesto, 2014, 151 strani (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GERFHPW7> – 26. 1. 2017)
71. Šalehar, Andrej, Gregori, Janez, Koželj, Anton, Dovč, Peter. Pred odhodom na Dunaj naj bi bil Anton Janša na Koroškem? 1(2015)106, str. 46-52, Acta Agriculturae Slovenica (<http://aas.bf.uni-lj.si/zootehnika/106-2015/PDF/106-2015-1-49-52.pdf> - 26. 1. 2017)
72. Šalehar, Andrej. Čebele iz Kranjske na prvi čebelarški šoli na Dunaju. 2017 , tipkopis, 2 strani.
73. Umek, Ema. Kranjska kmetijska družba 1767–1787. Arhivi, 29(2006)1, str. 1-34. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VCPM9PN8> – 25. 2. 2016)
74. Über die Bienenzucht Oesterreich. (1832)228, str. 913, 3. October 1832, Wiener Zeitung (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=18321003&seite=3&zoom=33> – 08. 12. 2014)
75. Über die Bienenzucht Oesterreich. (1832)83, str. 657 - 660, Economische Neuigkeiten und Verhandlungen. (<http://google.si/books?id=Cr5aAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false> – 19. 12.2014)
76. Valvasor, Janez Vajkard. Die Ehre dess Herzogthums Crain. 4 zv. Ljubljana 1689 (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NQQSKQM6> – 27. 11. 2013)
77. Valvasor, Janez Vajkard. Čast in slava vojvodine Kranjske (slovenski prevod Die Ehre dess Herzogthums Crain - 1689; prevod Doris Debenjak in drugi), 4 zv. Ljubljana, Zavod dežela Kranjska, 2009 – 2013
78. Vergilius Maro, Publius. Čbelarstvo. Poljedelstva četrte bukve. str. 92 - 115. V: Publija Virgilija Marona Georgikon to je Poljedelstvo. Čvetera bukve. Poslovenil dr. J. Šubic. Celovec 1863, 118 strani (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KDPSFHFU> – 22.7.2017)
79. Was that Oesterreich während eines Zeitraumes von 44 Jahren für Verwollkommnung und allgemeine Verbreitung der Bienenzucht. (1812)49, str. 291 – 294. Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat. (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vlb&datum=18120617&zoom=33> – 2. 1. 2015)
80. Wiegand, Johann. Handbuch für die Österreichische Landjugend zum Unterricht einer wohlgeordneten Feldwirthschaft. Wien 1771, 334 strani (<http://reader.digital-sammlungen.de/resolve/display/bsb10299710.html> - 26. 3. 2017)

81. Wurzbach, Constantin. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. 10 del. Wien 1863, 514 strani (http://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10799131_00097.html - 08. 01. 2014.)
82. Woltersdorf, Ernest Gabriel, Kopitar, Jernej. Die Illyrischen Provinzen und Ihre Einwohner. Dunaj 1812, 579 strani (http://books.google.si/books?id=X8U3AAAAYAAJ&printsec=frontcover&dq=die+illyrischen+Provinzen+und+ihre+einwohner&hl=sl&sa=X&ei=KoXxU-fmM63Q7AbdxIDIBw&redir_esc=y#v=onepage&q=bienenkrieg&f=false – 18. 8. 2014)
83. Wytopil, Franz. Die Kaiserl. Königl. Bienenschule in Wien 1770 – 1781. 32(1900)6, str. 109 - 118, Bienen-Vater
84. Zupan, A. Kako popisuje Valvasor čebelarstvo v l.1689. 37(1934)5-6, str. 95 – 97, Slovenski čebelar (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-K5Y9KVSU> – 6. 6. 2017)
85. Zweyte Sammlung Nützlicher Unterrichte : auf das Jahr 1771. Ljubljana 1773, 207 strani.
86. Župan, Tomo. Čebelar Anton Janša in njegova sorodovina. XI(1930), str. 72-77, Glasnik muzejskega društva za Slovenijo (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-TS4APDZV> – 28.7.2017)

Rodica, 7. 11. 2017.

Anton Janša (naslovnica na ovitku revije Vrtec, 1934)